

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
Кафедра української літератури**

**ПОЕТИЧНИЙ ПОРТРЕТ ВАСИЛЯ ШКУРГАНА ТА МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ В ЗЗСО**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:

студентка 6 курсу, 601 групи
спеціальності «Середня освіта
(українська мова і література)

Семків Мар'яна Миколаївна

Науковий керівник:

Кандидат філол. наук, доцент кафедри укр. літ. **Маркуляк Л. В.**

Рецензент _____

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____

Протокол № _____ від _____ 2022 р.

Зав. кафедри _____ к.ф.н., доцент Мальцев В.С.

Чернівці – 2022

Анотація

Семків М.М. Поетичний портрет Василя Шкурмана та методичні рекомендації щодо його вивчення в ЗЗСО – на правах рукопису. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України, Чернівці, 2022.

У кваліфікаційній роботі розглянуто дослідження, що стосується вивчення життєпису та формування світогляду Василя Шкурмана. Опрацьовано поетичну творчість Василя Шкурмана на матеріалі двох збірок «Ади жию» (2008), «Кілько того світа» (2011). Виявлено використання образу цвяха у збірці «Кілько того світа». Подано методичні рекомендації щодо вивчення поезії Василя Шкурмана у ЗЗСО.

Ключові слова: література, поезія, жанрові особливості, мотив, образ, символ, цвях, гуцульська говірка, методика вивчення.

Semkiv M.M. Poetic portrait of Vasyl Shkurgan and methodical recommendations of his studying in the general secondary education institution – on the rights manuscript. – Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University .The Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernivtsi, 2022.

The qualification work is devoted to the study of the biography and formation of Vasyl Shkurgan's worldview. Vasyl Shkurgan's poetic work is elaborated on the material of two collections «Ady zhyiu» (2008), «Kilko togo svita» (2011). The use of the image of a nail in the collection «Several Worlds» was revealed. Methodical recommendations for the study of Vasyl Shkurgan's poetry in the general secondary education institutions are presented.

Key words: literature, poetry, genre features, motive, character , symbol, nail, hutsul dialect, study method.

(підпис)

_____Мар'яна Семків

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Сторінки життєпису Василя Шкургана в контексті формування його світогляду	9
Висновки до розділу 1	17
Розділ 2. Поетикальні доміанти поезії Василя Шкургана	19
2.1. Жанрово-стильові особливості збірки «Ади жию».....	19
2.2. Своєрідність трансформації фольклорного та біблійного образу-символу цвяха у збірці «Кілько того світа».....	28
2.2.1. Символіка цвяха у фольклорній та літературній традиції.....	28
2.2.2. Специфіка використання образу цвяха у збірці «Кілько того світа».....	39
Висновки до розділу 2	50
Розділ 3. Методичні рекомендації щодо вивчення поезії Василя Шкургана в ЗЗСО	51
3.1. Фрагменти уроку літератури рідного краю до вивчення творчості Василя Шкургана.....	54
3.2. Рекомендовані методи та прийоми для вивчення творчості Василя Шкургана на уроці позакласного читання.....	66
3.3. Позакласний захід на тему «Літературна кав'ярня. Зустріч з письменником»..	73
Висновки до розділу 3	84
Висновки	86
Список використаних джерел	89

Вступ

Василь Іванович Шкурган – поет, новеліст, громадський діяч, активіст, публіцист, педагог, біолог, редактор, інженер, член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука.

Василь Шкурган є сучасним письменником нашого часу. Народився на Покутті. Також це рідний край ще деяких відомих письменників: Василя Стефаника, Леся Мартовича, Марка Черемшини, Наталя Кобринської. Автор розпочав писати ще в шкільному віці, проте збірки він розпочав видавати дуже пізно. Та незважаючи на те, що увійшов в літературу пізно, це йому не завадило виділитися своєю оригінальністю та мовою написання віршів та новел. На даний момент світ побачив п'ять збірок в які входять поезії та новели: «Кілько того світа» 2008 р., «Ади жию» 2011 р., «Діправді» 2019 р., збірка новел «Повертин» 2021 р., книжка для дітей «Делінь» 2021 р.

Його творчість має основу з історій гуцульського народу та своїх особистих почуттів та переживань. Оригінальності тексту додає гуцульський діалект. Діалектичні слова передають внутрішній світ людей, їхнє почуття і чітко акцентують на гуцульський колорит. У першій збірці «Кілько того світа» Василь Шкурган був скромний на діалекти. Проте з кожною новою збіркою письменник сміливіше починає використовувати діалектну лексику у своїх художніх текстах. Поет концентрував увагу на філософію життєвої проблематики. Щоб відчутти сучасну лірику потрібно, на думку сучасного поета Петра Мідянки, «мати відчуття не тільки мови, а і слова... В поезії рівень «зрозуміле-незрозуміле» не головний. Тут важить чуттєве начало, а не раціональне» [5].

Перша збірка автора «Кілько того світа» вперше ввійшла в літературу у 2008 році, що не викликала великої уваги у читачів. Цей факт можна пояснити тим, що це перша видана збірка автора та діалект гуцульською, теж міг зменчувати коло читачів. У 2008 році гуцульський діалект не був так розповсюджений у

інформаційному просторі, а навпаки діалект бувало пригноблювали. Вважали, що гуцульська говірка не має виходити за межі гуцульського села. Вказували на те, що говірка не для інтелігенції і там їй не місце. Ця збірка досить велика за обсягом. Зміст збірки складається не тільки з поезії, також входить проза. Весь поетичний матеріал збірки розділений на дві частини: перша частина поділена на три цикли поезії, а друга частина присвячена новелам. В одному з циклів під назвою «Відображення», прихований підтекст символіки поезії. У творах відображений символ цвяха, який супроводжує автора протягом всього життя. Цвях відтворений у вигляді риси характеру, емоції, почуттів, вчинків, та образів людей. Оригінальність цього циклу полягає в тому, що автор підібрав до кожного вірша епіграфи з художніх творі відомих авторів, вислови з народної творчості та біблійних книжок в яких використаний образ цвяха.

До національно-духовних багатств народу входить література, яка змальовує культуру, традиції, вірування та світобачення. У системі образно – символічних значень, які сконструйовані на національно – культурних звичаях, провідне місце займають символи. Змістове значення символів охоплює особливості мислення, бачення та своєрідність життя.

За допомогою символів стає різнобарвним зміст тексту, надається йому особливість. Символи допомагають зрозуміти емоційне поняття образу та внутрішні переживання митця. Символи набувають яскраво виражений характер за допомогою свого значення та характеристики. Особливо образна символіка поширена в інтерпретації явищ і предметів буденного життя. В категорію варто зазначити символічні деталі побуду, культури, образи навколишнього середовища. Значення символічного образу переплітаються з морально етичними нормами. Символи мають ймовірну силу, якою з'єднують образи та емоційний стан в одне ціле.

Символ цвяха є дуже своєрідним. Він нас оточує ще з часів розп'яття Христа і до сьогодні. Сам цвях є видом будівельного матеріалу, металеве кріпленням.

Проте він набуває різноманітних символічних значень: досягнення мети, міцності, сили, зміцнення зв'язків, внутрішніх ран, щілину, страждання, біль, зрадництво, лицемірство. Цвях має неймовірну силу не тільки в кріпленні предметів, а й розумінні морально – етичних норм.

Друга збірка «Ади жию» 2011 р., викликала більший захват у читачів. Ця збірка теж розділена на дві частини: поезія і новели. Варто зазначити, що в другій збірці спостерігається набагато більше діалекту у поезії ніж в попередній. Проникнення учнів в духовну атмосферу гуцульських віршів перенесуть учнів у пошук самого себе, своєї життєвої позиції та розкриття нових для себе цілей усвідомлення світу. Поет вміє відобразити духовне почуття людей і самого себе та передати це у віршах. Автор використовує у своїх збірках такі провідні мотиви: єднання людини з природою; тема сім'ї, рідного дому; історії гуцульського народу; філософічність буття; політичні теми та тема війни; тема моралі; тема праці; тема кохання. Автор не визначає конкретних мотивів у кожному вірші, вона часто поєднуються між собою.

Використання гуцульського діалекту в творчості викликала хвилю емоцій та думок у читачів. Наприклад погляд молодого письменника Мирослава Лаюка, який є односельчанин Василя Шкургана, висловився такими словами: «Діалектна мова обмежує коло читачів. Та для автора важливим є не спускатися до рівня масового читача, а щоб потенційний книголюб сам «посвятився» у текст, сам доріс до нього. Такі тексти – то таїнство, доступне лише найвідданішим поціновувачам справжньої літератури...З боку автора то є неабияка жертва, бо солодка примара слави є вельми значущим критерієм. Але Шкурган офірує цінностями егоїстичними на користь цінностей більш широких - збереження «гуцульського світу» - у плані мови, культури, навіть думання, думання, бо сьогоднішній світ має тенденцію до глобалізації, уніфікації» [27]. Та в цілому можна вважати, що діалект додав особливого шарму та колориту поезії автора.

Про творчість Василя Шкурмана відгукувалися такі діячі: Григорій Штонь, Василь Герасим'юк, Мирослав Лаюк, Євген Баран, Аделя Григорук, Наталя Литвиненко-Орлова. Проте, це були так названі спорадичні дослідження. За дослідження поезії В. Шкурмана на даний момент особливо ніхто не брався, окрім Василя Грещука та Валентини Грещук, які створили нарис «Комплексне дослідження використання діалектів у мові української художньої літератури». В цій праці присвячена стаття «Гуцульські лексичні діалектизми в художній мові В.Шкурмана», в якій проаналізовано лексику творів із збірки «Ади жию» Василя Шкурмана.

Цього року авторові виповнилось 70 років. Людина, яка плідно працює все своє життя та продовжує працювати незважаючи на пенсійний вік. Автор бере участь в літературних вечорах, зборах та різноманітних фестивалях. І водночас розвивається та реалізовує себе у житті.

Тому **об'єктом** дослідження є автор Василь Шкурман та його творчість, зокрема на матеріалі двох збірок «Кілько того світа» та «Ади жию».

Метою наукової роботи є аналіз тематико-стильових особливостей збірки «Ади жию» та оригінальність інтерпретації символу «цвяха» в образі людських емоцій у збірці «Кілько того світа» Василя Шкурмана.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити сторінки життєпису Василя Шкурмана;
- проаналізувати праці про творчість Василя Шкурмана;
- проаналізувати жанрово-стильові особливості поезії збірки «Ади жию»;
- проаналізувати символіку цвяха у фольклорі та літературі;
- виявити особливості ідіостилю поета;
- виокремити використання образу цвяха у збірці «Кілько того світа»;
- подати методичні рекомендації щодо вивчення життєпису Василя Шкурмана та його поезії в ЗЗСО;

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань застосовувались такі методи: спостереження, комплексний аналіз, описовий метод та класифікації.

Актуальність дослідження зумовлене відсутністю комплексного дослідження Василя Шкургана як особистості та поетичної творчості. Також спричинене вивченням творчості Василя Шкургана, визначення особливості символіки в поезії автора, індивідуальний стиль написання поезії. Дослідження полягає у розгляді символу «цвяха» в творчості автора, жанрово-стильові особливості поезії.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше здійснено спробу дослідити жанрово-стильові особливості поезії Василя Шкургана та його індивідуальна інтерпретація «цвяха» в стан та емоції людей. Також у представленій роботі представленні методичні рекомендації щодо вивчення автора у школі на «уроці позакласного читання» та «уроці рідного краю».

Предметом вивчення є тематико-стильові особливості поезії із збірки Василя Шкургана «Ади жию» та є оригінальність інтерпретації цвяха в людські емоції та почуття в поезії збірки «Кілько того світа».

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть стати додатковим джерелом для подальших наукових досліджень творчості Василя Шкургана.

Практичне значення. Матеріали наукової роботи можна використати на уроках української літератури в загальноосвітніх закладах в курсі "Література рідного краю" та в позакласній роботі.

Апробація. Окремі положення магістерської роботи були виголошені організований ЧНУ ім. Юрія Федьковича на студентській науковій онлайн конференції, яка відбулася в режимі онлайн 22 квітня 2020 року.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків і списком використаних джерел.

Розділ 1. Сторінки життєпису Василя Шкургана в контексті формування його світогляду

Василь Іванович Шкурган – поет, новеліст, громадський діяч, активіст, публіцист, педагог, біолог, редактор, інженер, член Національної спілки письменників України, Лауреат літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука. Отримав диплом та відзнаки міжнародної літературно - мистецької екологічної премії «Corona Carpatica» в номінації «Література». Випустив у світ книжки поезій та новел: «Кілько того світа» (2008 р.) та «Ади жию» (2011 р.), «Діправді» (2019), збірку новел «Повертин» (2021) та книжку для дітей «Делінь» (2021).

Василь Шкурган народився 14 вересня 1952 року в селі Смодна Косівського району на Гуцульщині. Гуцульський колорит успадкований змалку тому, що від народження чув цю мову в рідній оселі з уст найрідніших. Народився автор у сім'ї робітника деревообробного виробництва, а мати працювала санітаркою у місцевому санаторії. Батько в нього був твердий, справжній гуцул чолов'яга. У Василя Шкургана з його батьком з самого дитинства були теплі, близькі стосунки. Син завжди брав приклад від батька та прислухався до нього. Тато навчав його однієї мудрості: «маєш найкраще – поділися з сусідом, аби не заздри» [30].

Початкову освіту отримав у школі рідного села. У радянські часи хотіли викорінити гуцульську говірку, згадував Василь Шкурган в одному з інтерв'ю: «Пам'ятаю: приходив зі школи й казав татові, що мене вчителька виправляла, а він казав, що вона за це бере гроші, а я маю знати своє...» [30]. У п'ятому класі розпочав писати вірші. Закінчивши середню школу в Косові, залишив свою домівку і вступив на біологічний факультет Чернівецького державного університету, випускником якого став у 1974 р. Під час навчання на біологічному факультеті Василь Шкурган навчався в школі журналістики при філологічному факультеті, яку також вдало закінчив.

По закінченні у 1974 році університету Василь Шкурган працював молодшим науковим співробітником Львівського відділення УКР НДІРГ. Переїхав в місто Черкаси у 1978 році, де проживав десять років. Під час проживання там працював апаратником виробничого об'єднання «Азот». Мав багато зустрічей, відвідував літературну студію, в якій і розпочалося літературне становлення спадщини Василя Шкургана. В Черкасах долучився до літературного об'єднання молодих письменників «Ровесник». З 1982 року як поет, а пізніше і як новеліст друкується в багатьох періодичних виданнях, альманахах і колективних збірниках, літературних журналах. Його вірші та новели транслюють з екранів телебачення та звучать з національного й обласного радіо.

У багатьох своїй поезії та прозі діалект замінював на літературну мову, щоб було краще зрозуміло читачам та слухачам. Письменник володіє українською та англійською мовами.

Працював молодшим науковим співробітником науково-дослідного інституту рибного господарства у Львівській області, фотохіміком і вчителем в Косові, апаратником виробничого об'єднання «Азот» в Черкасах грудень 1978 року до жовтня 1988 року.

Після десяти років праці у Черкасах повернувся в рідне село Смодна, де став кореспондентом і редактором газети «Гуцульський край» в Косові з вересня 1989 року по червень 1992 року. Василь Шкурган багаторічно очолював Косівське товариство «Гуцульщина». З червня 1992 року письменник став завідувачем відділу та заступником голови райдержадміністрації в Косові. Працював там до червня 2005 року. Після цієї справи почав працювати головним інженером деревообробного виробництва на Косівщині. Обирався депутатом Косівської районної ради 4-го демократичного скликання 2002 - 2006 роки та депутатом Смоднянської сільської ради. Лауреат літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука (2007 р.) [7 с.1].

Захопленням писати вірші прокинулися в авторі, коли він був у п'ятому класі. Після цього не залишав цю справу. У 2008 році випустив у світ свою першу збірку в яку входили поезія та проза під назвою «Кілько того світа». Через три роки вийшла друга збірка письменника яка має назву «Ади жию» видана у 2011 році. У 2016 році Шкрумеляк Михайло випустив «Тлумачний словник-довідник гуцульських говірок» в якому понад 20 000 слів, редактором якого був Василь Шкурган. У 2018 році став редактором книги Іванни Стеф'юк «Рибниця».

У 2019 році відвідав «XXVI Міжнародний гуцульський фестиваль Вижниця –2019». На фестивалі Василь Шкурган презентував свої книжки – «Кілько того світа» й «Діправді. Стихія Землі» й прочитав один із творів «Слава тобі, Чорногоро, душе...»[44]. Також активно брав участь у літературно-мистецький фестивалі «Лицар Карпат», на якому вже чотири роки є членом журі. Останній фестиваль відбувся в Ужгороді в 2019 році [44]. Цього ж року письменник видав третю збірку «Діправді», яка є частиною проекту «Стихія».

Після двох років перерви у 2021 році вийшли у світ збірки новел «Повертин» та книжки для дітей «Делінь». У 2022 році вийшла книга поезій Іванни Стеф'юк «Дика ягода», автор передмови якої є Василь Шкурган.

Письменник дуже турбується тим, що пропадає гуцульська культура та архітектура. Своєю творчість дає змогу розвиватись гуцульській культурі та не пропасти із горизонту. Його домівка наповнена гуцульськими виробами: керамічними і різьбленими на дереві, вишитими і тканинними, кованими з металу і плетеними з лози картинами, писанками. В хаті багато книжок. За вікнами будинку клумби з квітів і сад з виноградником.

Зараз перебуває на пенсії, але веде господарство, стежить за роботою, захоплюється рибальством, походами в гори, а найголовніше – творить шедеври. Також продовжує подорожувати в горах з своїми колегами і паралельно товаришами, такими як Василь Герасим'юк, Петро Медянка, Рибаруком. У розмові проявляє себе щирою людиною. Письменником себе не вважає, є дуже скромний.

Обожнює своїх доньок та онуків, які живуть у Івано-Франківську, але дуже часто їздять провідати своїх батьків. На жаль спіткало горе їхню сім'ю. Війна забрала в нього онука, тож до ворога ненависті всередині було в нього вдосталь. Проте переносити це горе на всіх не намагається. Всі випробування і ситуації з письменника не зробили агресивну людину: він занурився у творчість.

Отже, можна сказати, що письменник отримав творчий дар з народження, зважаючи на те, що писати він почав з малолітніх років. Тому покликання його має бути саме письменником, хоча хотів зв'язати своє життя з біологією і працював в різних сферах. Проте життя повернуло його назад в своє русло і він не залишив таке захоплення, писати. Тож сквородянівську теорію «спорідненої праці» Василь Шкурган впевнено втілює у життя. З автора можна брати приклад: він з легкістю ставиться до своєї справи і одночасно є хорошим батьком та господарем.

Василеві Шкургану належить провідне місце в літературі кінця ХХ та початку ХХІ століття. Найцінніша творча спадщина письменника складається з поезії та прози, які відіграли також помітну роль в розвитку та збереженні гуцульського діалекту. Василь Шкурган та його сучасники беруть активну участь у збереженні гуцульського діалекту. Він вважає, що цей діалект по-своєму особливий і вартий уваги. Не випадково дослідниця Ганна Мартинова, зазначає: «Це дає нам розуміння специфіки життя внутрішньої групи населення, народу. Ми українці, а от гуцули – це окрема група населення, яка має специфіку на всіх рівнях, в тому числі і світобаченні. Бо зберегли особливі вірування, своє бачення світу, своє особливе сприйняття цього світу» [17, с.1]. Свої найкращі прозові твори та поезію письменник писав, перебуваючи у частині гуцульської України. Розкриває теми життя, які захоплюють не тільки самих гуцулів, а й представників всіх регіонів України.

Творчу спадщину поета можна назвати унікальним явищем в історії національної культури. Його творча особистість різноманітна. Як твердить Мирослав Лаюк, «читач не лише, приміром, з Київщини, а й з рідної автору

Косівщини, який нашттовхнеться на незрозумілі граматичні форми чи лексичні одиниці, напевне, відкладе книжку в бік. Діалектна мова обмежує коло читачів» [27]. Але ризикуючи, все ж таки пише так, як він відчуває і бажання писати своєю рідною, домашньою мовою не залишають його і до тепер.

Діалектом автор промовляє до читача потужно в поезії. Автора можна відносити до таких українських письменників, які прислухаючись до голосу народу, відчувають самого себе. В одному з інтерв'ю Василь Шкурган висловив думку і відповів на питання, чи не замислюється писати тільки літературною мовою, позаяк діалект робить обмеження щодо кількості читачів. Та автор впевнено і рішуче відповів, що насправді він приємно вражений тим, як сприймають його поезію за рамками косівського району. Відзначив захоплення його віршами місто Львів та Черкаси, де він колись проживав десять років. Та один з приятелів, що проживає у Черкасах, зазначив щодо поезії Василя Шкургана : «Ти знаєш, Василю, я мушу не мушу, а від душі читаю зо два – три рази. Тому, що спершу я чую музику, потім я вже вникаю більше в зміст, а втретє я вже розкошую, бо розумію про що, до чого і знаю вже пояснення слів» [1].

Його поетичні твори розпочали появлятися із раннього віку, в яких він вживав одразу діалект гуцульського краю. Та він не надавав великого значення тому, що він пише. Коли автор насмілився і розпочав декламувати свої вірші на зустрічах та поетичних вечорах, старався замінювати діалектні слова на літературні або ж тлумачити їх. Це він робив для того щоб слухачам простіше сприймалися його вірші. Існував стереотип, що діалект скорочує аудиторію читача, який буде із захопленням читати твори, в яких використано діалектизми, бо читаючи незрозумілий текст, забирає азарт і задоволення продовжувати читати або слухати. Але Василь Шкурган вважає, що все ж таки у діалекті є досить багато слів, які можуть глибше передати зміст і потужно вплинути на читача. Зараз автор впевнено пише гуцульською мовою і не старається перекладати їх на літературну. Він вважає,

що гуцульський діалект в його поезії додає «смак» творові, а також робить посил читачам і водночас розповсюджує гуцульську говірку на більше коло читачів.

Коли Василь Шкурган дав прочитати декілька поезій з використанням гуцульського діалекту, лауреат Шевченківської премії, поет Василь Герасим'юк помітив щось в цьому прекрасне та особливе. Підійшовши до Шкургана, Василь Герасим'юк йому сказав: «Воно в тебе дуже не погано є, ану попробуй ще трошки більше, не стримуй себе» [1]. Ці слова відомого поета, який теж у своїй поезії використовує гуцульську говірку, підштовхнули все більше і більше писати і урізноманітнювати свої поетичні тексти.

Також значним поштовхом до творчості Василя Шкургана були захоплення його кумирів. Це була мелодійна музична творчість Володимира Івасюка. Під час навчання в Чернівецькому університеті, він був активним слухачем ВІА «Смерічка». Та багаторазові долучення до різних об'єднань молодих письменників, також вплинули і підштовхнули Шкургана писати і поглиблюватись все більше у свою особисту творчість. Захоплюють його твори і таких письменників, як Василь Зеленюк та Анатолій Томків. Та все ж таки найбільше, що мотивує його писати – це рідна Гуцульщина, село в якому він народився, зростав та живе і творить надалі. Важливою є також природа, неймовірні краєвиди гір, де письменник неодноразово перебуває в походах і простих прогулянках лісовими стежинами. У віршах ми можемо спостерігати, як Василь Шкурган гармонійно описує природу у своїй поезії. Природа в поезії – неодмінний супутник людського життя. Та найголовніше в ній – це люди. Саме від них поет черпає натхнення, живиться емоціями.

Писати письменник розпочав, ще в дитинстві, а видавати книги – на своєму п'ятдесят шостому році життя. Хоча неодноразово були пропозиції все ж таки надрукувати книгу раніше. Одного разу знаний поет Володимир Забаштанський запропонував: «Давай, Василю рукопис, у мене тут є місце і буде тобі книжка. Через два дні щоб рукопис був у мене!» [21]. Але пропозицію було відхилено, позаяк

автор зібравши свої рукописи разом, був не задоволений зібраними рукописами, усвідомивши, що все недоопрацьоване і не може бути оприлюднене.

Отож, першою збіркою письменника є «Кілько того світа», що вийшла у світ в 2008 році у видавництві «Колір-друк» у місті Чернівці. Збірка складається із двох частин. Перша частина – поетична, охоплює три розділи: «Білі полотна», «Допоки Бог корує душу», «Від-ображення».

Розділ «Білі полотна» вміщує ліричні вірші, які відлунюють ніжною ноткою щирості і розкривають справжнє кохання. В розділі «Допоки Бог корує душу» у віршах є посил зберігати та очищувати свою душу, не піддаватись негативу, очищати психологічний бруд, що назбирується навколо. Особливо потрібно виділити частину поезій «Від-ображення», в якій зібрані вірші з епіграфами від різних авторів, а також художньо осмислено образ цвяха. Незважаючи на цілком буденний вигляд цвяху, в автора є багато асоціацій пов'язаних з ним. Найбільше він асоціюється з його рідним батьком, який був майстром на всі руки, якимось Василь Шкурган зазначив: «...коли мій тато помер, і в нього, майстра на всі руки, цвяхи були в кишенях навіть у вихідному костюмі» [21]. Тож символ цвяха асоціюється з образом батька і його працею, щоденними клопотами.

Друга частина збірки складається із новел під назвою «Не пошкодуйте чесу». Назва частини нам вже дає підтекст новел, що не потрібно шкодувати часу на найголовніші речі, про які ми досить часто забуваємо. А коли згадуємо, то вже досить пізно. У цю збірку входить дванадцять новел: «Баба, що горіхів дає», «Кілько цього світа», «Не пошкодуйте чесу», «Майте наувазі», «Опришки», «Логіка», «Сойка», «До серця, та не в пазуху», «Не перший раз», «Різники», «Паперовий човник», «Чоботи». До цієї збірки ввійшли поезії раннього та пізнього часу. Та вірші які писались дуже давно Василь Шкурган не надавав уваги. Він їх називає «накопичувальним періодом» [21].

Гармонійну, народнопоетичну основу мають поезії, написані в наступній збірці Василя Шкургана «Ади жию» виданій у 2011 році в Чернівцях у видавництві

«Букрек». У збірці закладені узагальнення життєвого досвіду: як ми маємо жити, як сприймати життєві труднощі. Замість передмови автор двома абзацами надихає на читання гуцульським діалект та заохочує до прочитання цієї книги. Ця збірка також поділена на дві частини: поезії та прозу. Першу частину письменник назвав «Хто обкорує завтра наше єство?». Вірші цієї збірки пов'язані з філософією замислюватися над людськими вчинками. Поет закликає нас зберігати ідентичність своєї мови, дотримуватись правил співжиття, добиватися правди, справедливості для себе та інших. Читаючи цю поезію замислюємося про важливість для кожної людини залишити помітний слід у житті. Другу частину названо «Переказ». До збірки увійшло п'ять новел: «Син», «Кашкет», «Барабулі», «Солодкі яблука» та новела «Переказ». Особливістю цієї книжки є використання більшої кількості діалектизмів, що надає їй «шарму». Для розуміння діалектних слів у кінці книжки подано словничок з гуцульськими словами. Особливо це цінно для читачів, які проживають в негуцульській частині України. За цю збірку автор отримав «диплом та відзнаки міжнародної літературно-мистецької екологічної премії «Corona Carpatica» в номінації «Література» за самобутню поезію гуцульською говіркою (книга «Ади жию») та публікації в періодиці» [25].

Третьою збіркою поета «Діправді», що побачила світ у 2019 року, у видавництві «Легенда» у місті Києві. Ця книга була написана для поетичного проекту «Стихія». Проект складався з чотирьох збірок. Кожна з них відповідала певній стихії та певному автору. Книга Василя Шкурмана відповідає стихії «Земля». Ця збірка віршів передає велику захопленість природою, особливо звертає увагу на гірську місцевість. У віршах дуже детально передано звуки природи. Читаючи поезію з цієї збірки, ти переносишся у своєрідну мелодію гірських звуків. Таке враження, ніби ти перебуваєш саме там, де «вчуваються» голоси.

За версією ПЕН 2019 ця книга ввійшла у рейтинг найкращих українських книг. У розділі українська поезія книга посіла 12 місце в рейтингу [39].

Четверта збірка Василя Шкургана «Повертин» прозова: вона складається із новел та видана виробництвом «Дискурсус» в 2021 році. До збірки входять новели, які яскраво описують життя гуцульських сімей крізь призму ментального колориту. Збірка складається з вісімнадцяти новел. Яскравий опис справжніх історій гуцулів, переданих живою, справжньою гуцульською мовою, трансформує читача у місце і час кожної історії, дозволяє відчувати себе на місці персонажів або ж в їх оточенні. Тематичне розмаїття вказує не тільки про буденність гуцулів, а й про минуле, про їхню філософію життя. Не оминає автор і тему війни, яка не полишає Україну три століття. Кожного дня українці борються за свободу та змогу просто жити і зберегти нашу культуру, мову, наше єство все. Автор пише дуже чуттєво, по-справжньому, розкриваючи психологію своїх персонажів. Також видавництво «Дискурсус» отримало нагороду «Видавництво року» в конкурсі «Краща книга Прикарпаття – 2021» за збірку Василя Шкургана «Повертин».

На фестивалі «Сторінками української книги» Василь Шкурган представив книгу з сегменту дитячої літератури «Делінь» (2021).

Серед нагороджених лауреатів обласного конкурсу «Краща книга Прикарпаття 2021» – Василь Шкурган який отримав визнання у номінації «Дитяча література» за свою першу збірку для дітей «Делінь».

У своїх поетичних творах Василь Шкурган основним принципом формування змісту робить зіставлення, протиставлення, розмірковування.

Висновки до розділу 1

Отже, можна сказати, що письменник отримав творчий дар з народження, зважаючи на те, що писати він почав з малолітніх років. Тому покликання його має бути саме письменником, хоча хотів зв'язати своє життя з біологією і працював в різних сферах. Проте життя повернуло його назад в своє русло і він не залишив таке захоплення, писати. Тож сквородянівську теорію «спорідненої праці» Василь Шкурган впевнено втілює у життя. З автора можна брати приклад: він з легкістю ставиться до своєї справи і одночасно є хорошим батьком та господарем.

Світ побачив п'ять збірок Василя Шкурмана. Дві перші збірки поєднують поезію та прозу в одній книзі «Кілько того світа», «Ади жию», інші збірки «Діправді» складається з поезій, а «Повертин» із новел. Автор вирішив вразити свого читача і видав свою першу книгу для дітей «Делінь». У поетичних творах автор розкриває, насамперед: свій внутрішній стан, життєвий досвід, міркує над життєвими ситуаціями та формує своє бачення про світ, поєднуючи гуцульський колорит та природу.

Розділ II. Поетикальні доміанти поезії Василя Шкургана

2.1. Жанрово-стильові особливості збірки «Ади жию»

Для своєї поезії Василь Шкурган дуже часто обирає теми, базовані на родинних переказах та історіях на реальних ситуаціях в житті людей, які проживають в Гуцульщині. Велику роль у створенні поезії відіграли життя, почуття, думки, розповіді односельців. Використовуючи історії, почуті від місцевих жителів, поет наче оживляє свої вірші. Складається враження, наче він сам знаходиться в цей момент в тій ситуації і переживає ті ж емоції і читачі є його співучасники. Василь Шкурган глибоко знає своїх краян, він обізнаний із їхніми звичаями та естетичними вподобаннями. Він розуміє їх світогляд та правдиво описати все, що оточує гуцулів. Василь Шкурган прагне розкрити характери людей, їхній побут, а це все наповнює нашу українську дійсність. Народнопоетичний колорит (а це і діалектизми, які використовує автор), наснажує всю поетичну творчість Василя Шкургана. Пройнята ним збірка «Ади жию».

Окрасою творчості Василя Шкургана є вірші пейзажної лірики, якій поет оспівує красу різнобарвної природи. Око милується мальовничістю гір, радісно слухає співи струмків, річок, полонин, гаїв. Щасливі емоції переповнюють поетову душу. Автору вдається донести читачеві красу Гуцульщини, огорнувши розмалювати образ свідомості його любов'ю:

«Цвикнув би усіх

смерековими темами

на красу і любов, на маржину і ліс.

Поки згибає сніг – Бог верем'є приніс-

Поки зайде зима поза стаями теплими» [63, с.20].

Природа, її краса та користь, назавжди залишиться головним скарбом для ліричного героя. Він захоплений красою гір милується ними:

«В очах краєвиди стрим'є:

То досвітні гори, то вечір» [63, с. 39].

Навіть буденний сніг для поета є важливішим супутником, у якого можна навчитися і покорі, і волелюбності.

«Тихо проситси до слова теплий сніг

Карпатский сніг.

Тут єму найчесна воля:

хоч – влегайси, хоч іди» [63, с.23].

У вірші «Білі полотна», автор описує гори Гуцульщини, які всипані першим снігом, що засніжив гуцульське безмежжю:

«Радо вступила на полотно –

біле до білого склала в одно» [63, с. 24].

Ще про одну стихію, звичну у лісі для горян, ідеться про дощ. Та незважаючи на те, що перед ними дороги не видно, автор підмітив красу дощу:

«У горах дощ.

Єлиці в пацьорках» [63, с. 25].

Життя гуцулів тісно пов'язане з природою. Зв'язок людини і природи відображається в активній взаємодії між ними. Ми мусимо зберігати, користуючись її благами. Природа нам дає все необхідне для життя: воду, повітря, тепло, харчі та багато інших речей. Поет легко і щиро змальовує побут гуцула про це у вірші «Хто здалеку...Хто ближче... Хто з-за плота» [63, с.39]:

«Воринем сушу сінце,

гриби на шнурочку сушу.

Шісливий, коли іду

И повні несу бесаги» [63, с.39].

Мотив взаємодії людини і природи пронизує всю поезію. Ліричний герой розуміє, що людство не береже те, що діалою нам Богом, і не замислюється над тим, що, шкодивши природі, людина шкодить сама собі. Ліричний герой проймається жалем до природи, але зазнає катаклізмів. Водночас він переосмислює долю природи і сприймає її руйнування через призму образу України. Він гірко

констатує, що, як і берег, Україна «захлинається смієм», маючи, очевидно, на увазі нечесних людей, які користають з України і знекровлюють її:

«Берега шкода:

повінь куснями глигає.

Повені шкода:

захлинаєси смієм.

Жель ми за дривами – нарубавси доста.

Жель ми України,

Бо в'на – і берег, і повінь»[63, с. 38].

У вірші «Ші сночі шукав еливця», чоловік шукає вночі гарну ялицю, аби зрубати її. Ходить, блукає, вже майже світає на дворі, а він шукає. Та раптом чує голос покійного прадіда, який онукові прошепотів такі слова:

«...Так само сиділи і ми,

І вскотити воліли,

Ади, барабульку пекли-

А чес проминав...

І дніло» [63, с.16].

Устами ліричний герой доносить вічні істини і треба пам'ятати про час, який минає, аби спомини про погані вчинки пізніше не ятрили душу. Адже людина – дитя природи: вона живе з нею і мусить відчувати її біль.

Василь Шкурган є поетом, який плекає розповіді, почуті гуцулів. Він добре відчуває проблемами рідного народу співпереживає цьому. Його земляки гуцули особливі своїм внутрішнім світом. Тож для автора немає проблеми з розумінням реалій, легко донести читачеві, що тривожить людей.

У філософсько-громадянській ліриці автора відчутне усвідомлення людиною своїх прав в суспільстві, свої гідності. Василь Шкурган уміє цінувати кожную людську особистість.

Потрібно звернути увагу на те, що письменник приділяє увагу психології, розкриває внутрішній світ ліричного героя, безпосередньо взаємодією із соціальним середовищем. Особливо це розкрито у філософсько-громадянській ліриці.

Поет осмислює своє життя, у вірші «‘Би то браму з коня розщипити». Ліричний герой вже в похилому віці, роздумує, щоб старість не приходила так швидко, аби не закінчувалось його життя. «Хороми» уособлюють тут життєвий шлях людини, яка мусить розуміти, для чого вона прийшла у цей світ:

«‘Би то красно зайти,
до одвірка чоло не розбити;
‘би в хоромах не стати й забути
а чо’ ти прийшов...» [63, с.8].

У поезії «Не шкодуй капелюха», спостерігаючи неспинну течію часу, автор ставить риторичне питання: хто насправді оберігає людину від гріхів? Цікавим є користування неологізму «обкорує наше єство (від слова «кора»). Людина ніби зодягнена в кору, вийти з якої сама не зможе. Тож анафора «хто» увиразнює риторичне запитання, яке ставить ліричний герой: хто ж насправді для людини її оберегом – тим, хто не дозволити їй піддатися небезпечному гріхові.

« Хто з нас сегодне ким,
хто обкорує наше єство,
хто з нас, нарешті, дужче і ким
буде навек бережений?...» [63, с.10].

Патріотична лірика, заґрунтована на любов до рідного краю, посідає вагоме місце в поезії Василя Шкурґана. Найкраще відчуття любові до рідної місцини, де народився, розвивався, виростав. Передано найщиріші відчуття, своїй малій батьківщині. У поезії «Куда розщінкані надвір у вітер?...» [63, с.35], жінка нагадує чоловіку про його рідний край, який є оберегом кожної людини. Потрібно тільки вміти це відчутти, адже саме тут «шо літо красне! Шо зима погожа»:

«Мов, чо' вар'юєш?
 Тобі кісно в горах?...
 Тут небо забуває, що в'но Боже:
 до паші хмарка тулитси єгнем...
 Шо літо красне!
 Шо зима погожя» [63, с.35].

Поет звертається до архетипу гір, адже це місце його сили: саме тут він може знайти себе, тут відчуття гармонії зі своєю душею.

У віршах про Батьківщину постають гуцули зі своїми драмами, що огортали багато поколінь. У вірші «На дідовій печи олені б'ютьси», чоловік показує картину старенької хатини, де дідусь пережив другу світову війну:

«Є аж дві кафлі мнов підмальовані:
 фалити доста, 'би бравси і ліпив.
 Одна щербата – москаль по війні
 Прикладом торкнув, ек діда бив» [63, с.36].

Символ щербатої кахлі, що об неї прикладом торкнувся «москаль, ек діда бив», відводить нас нас до поганьбленої, проте не переможної, незламної України, яка і зараз потерпає від рук заїди-москаля.

У вірші «Хто здалеку...Хто ближче... Хто з-за плота...» ліричний герой порівнює, як один живе в позолоті і нічим не журиться, другий сусід робить повсякденну роботу і їм добре живеться, а хтось важко працює, для якогось результату. Іноді це «сізіфова праця», іноді – робота, якої не видно. Але саме від тебе залежить, чи будуть «врятовані стебла»:

«А ти гребеш,
 гребеш покоси мокрі –
 ратуєш стебла» [63, с.29].

Ця теорія виказує суголосність зі сквородинівською ідеєю «спорідненої праці». Ліричний герой охоплений бажанням мати радість від праці, дарма, що

комусь може видатись не потрібною. Він є духовно вільною людиною, яка розуміє своє життєві вартості.

Мотив свободи є головний у поезії «Слова криют, не накриют...». Вчувається тут алюзія на новий заповіт, який створюють «Ивани з Чорногорії»: цу духовний заповіт всіх поколінь вільних гуцулів – треба зберегти свободу. Завдяки цьому заповітові ліричний герой відчуває себе вільною людиною:

«Єк Ивани из Чорногорії
в'ни створеют заповіт.
Ти їх не годен звернути,
але ти вільний, єє і в'ни» [63, с.19].

У вірші «Коли си прошумаєш, браччіку?» герой звертається до померлого молодого брата, який журиться, що вже не зможуть сісти всі разом за стіл з стареньким батьком, за яким потрібно доглядати. Натомість батько журиться втратою дітей:

«А Він... за стів усіх – аби зараз уздрів,
'би наскрізь гет промацав тенгі душі» [63, с.13].

Мотив утраченої віри подибує також у поезії «Довірливий туман (мій співбесідник)». Ліричний герой, падаючи на груди Богові, просить змити з серця той біль цієї втрати, позбутися психологічної втоми. Розчавлений, розбитий, він просить у Всевишнього допомоги:

«Паду, єк сніп, на груди найсолодші,
Такік ця мла, на первості стоги.
Зневірений ші раз хрещуси: Отче,
Змети из серця ледові сніги» [63, с.18].

Мотив зневіри розкривається у вірші «Не шкодуй капелюха» ліричний герой виказує свій відчай через слова, які на його думку, нічого не варті і бажання його залишаться лише під його капелюхом:

«Де душа смерекова?..

Тіло дошками в підлозі рипит.

Загубив, яко втратив.

Де відчай в зречках , бо на твари пудра...» [63, с.11].

Цим віршем автор нагадує про необхідність залишатися собою за будь-яких обставин: «душа смерекова» не може бути втрачена.

Доля людини залежить від її стійкості, твердості висловлень, переконань. Автор у вірші «Ти...позавидував мені на смеричину» засуджує людей, які матеріальні гаразди ставлять вище, ніж духовні надбання:

« Але бо чим ти мене гулишна міняйла?

Під дримбу чес задиханий завмер.

Недбали, обжирали, позичали –

Не доста тут вбертали дотепер!?! » [63, с. 26].

Найактуальнішою темою в суспільстві є тема про воєнні дії в Україні. Жахливо бачити те, що у 21ст. тривають воєнні дії на території України з Росією, яка хоче просто знищити Україну, коли вже декілька років, герої ставлять своє плече за державу і йдуть в бій, це сказано у вірші «І твій народ підсиділа вендета», який окреслює ці події. Автор бачить жорстокість ворога, тож задає питання чи залишиться хтось живий в цій боротьбі:

«За ним... імен,

шо коликів у плоти-

хоть би одно

лишилося цілим?» [63, с.28].

У вірші «Верти-кальні дощі» поет описує воєнні дії. Дощ символізує зброю – автомат, який з нереальною швидкістю січе землю, прицільно цілить в неї:

«Він щільно січе

І нищівно пече...

Він так само земличеньку ділит» [63, с.32].

Мотивом війни позначено чимало віршів Василя Шкурмана. Найжахливіша картини воєнної території, після стрільби, де просто як квіти впали до сиріє землі тіла воїнів. Неодноразово автор показує у віршах жахливі картини вже героїв, яких розчавили на полі бою:

«Бескиди прогорнути би

Аби відгортати пістоля из опришків» [63, с.12].

Читаючи такі рядки, перед очима появляється правдива і жахлива картина барикад на сході. Цим автор хотів донести реалії дійсності сьогодення, що кожен не вірний крок і дія може завершитись катастрофою для кожного з нас. Хотів сказати те, що не потрібно забувати, що в нас відбувається на Сході, бо багато сімей залишаються без годувальника, батька, брата, сина для вашої безпеки, а люди яких це не зачепило, їм на це все байдуже, коли інші сім'ї молять кожної хвилини, щоб їх рідні повернулись до своєї домівки:

«Але спішиси, браччіку братенний-

На небожет польовані іде» [63, с.37].

Сила духу і відданість краю, де ти проживаєш, зворушує. Але страшно дивитись на те, коли батьки ховають своїх дітей. Трагічні смерті молодих юнаків, яких оплакують їх батьки дуже зворушливі, як у вірші «Ривноваги нема»:

«Єк схочеш, розкаже, де 'ї син уродивси-

Вуйко Дмитро, коваль...

А тоги дитинє:

Єк забрали з-під серця і світ похиливси,

єк сім років плекала хіба-шо зимне» [63, с.30].

Автор виявляє великий інтерес до проблеми простого народу та вищих верств суспільства, яка побудована в автора безпосередніх спостережень непривабливості народу до дворянського світу. Суспільство виговорює своє невдоволення до держави, яке неможливе витримати від психологічного натиску і просто обурюється в голос, як у вірші «Гойкают, що влада до весни» у таких рядках:

«Я би то всьо стрілев,
навіть маю на прицілі перших!..» [63, с.33].

«Не сваритеси(!) на телевизор..
Тепер анікатимете цу жуйку,
Поки не встекло в души желізо» [63, с.9].

Політична тема теж присутня у творчості автора. Народ не вдоволений державою і йому завжди важко приймати новини, що коється в суспільстві. Та герої поезії Василя Шкургана також показують це. Народ у віршах просто дивується всьому і дивується, що діється навкруги у світі та вони продовжують жити незважаючи ні на що:

«'Ди жию й не зважаю на чес:
Крию дах на вже зведеній хаті» [63, с. 40].

Василь Шкурган дуже переймається тим, що пропадає старовинний діалект, а на заміну йому прийшов нібито новосурж, який є проблемою для української мови в цілому. Автор висміяв завершувальним, крайнім віршем у своїй збірці такими рядками:

«Натомість
я свистав (!!!),
шо комус си не вдав,
шо
канкретно не нравітца
гонор.
' Ди жию,
яко Бог приказав!

А на правді всьо змінитси скоро...» [63, с.40].

Пейзажі в поезії Василя Шкургана охарактеризуються особливою міологічною таємничістю. Це наводить нас на думки про явище пантеїзму: теми природи Василя Шкургана базовані на релігійній основі.

2.2. Своєрідність трансформації фольклорного та біблійного образу-символу цвяха у збірці «Кілько того світа»

2.2.1 Символіка цвяха у фольклорній та літературній традиції

Дослідження символіки набувало активність науковців різних часів та народів. Учені вивчали і витлумачували символи з різних сторін та знаходили нові значення та особливі зв'язки. Фундаментальні спостереження над символами розпочинали саме зі слов'янської міфології. На вивчення та розвиток науки про символи впливала також християнство. Багато вчених вважають, що стародавні філософи розкривали думку не пояснюючи словами, а передаючи їх символами.

М. Костомаров вивчав символіку на українських джерелах та вважав, що найголовніше потрібно розуміти культурні, національні та релігійні факти, які характеризують символіку різних народів. Саме через образне віддзеркалення народного мислення та традицій можна знайти правильне розуміння символу [24]. Також М. Костомаров зазначає, що український народ в народній поезії має три основні роди символіки:

1. Символи, в основі яких перебуває природа;
2. Символи, які ґрунтуються на історії відомого предмета в житті народних предків;
3. Символи, які засновані на старовинних міфічних або традиційних переказах і віруваннях.

Свою думку щодо символів висвітлив О. Потебня: «тільки з погляду мови можна впорядкувати символи відповідно до уявлень народу» [40]. В результаті активного збільшення значень слів на другий план входило найдавніше значення слова. Через це потрібно було повертатись до першого значення, яке стало потребою створення різноманітних символів.

В. Виноградов, більше схилився до думки, що все залежить від символічності даного контексту і значення слова «У будь-якому разі поетичне слово двопланове:

співвідносячись зі словесною системою загальної мови, матеріально ніби збігаючись з її елементами, воно водночас за своїми внутрішніми поетичними формами, за своїм поетичним смислом і змістом спрямоване на символічну структуру літературно-художнього твору загалом» [8].

Л. Ставицька вважає, що символи об'єднують світ. Вона пов'язує явища в загальне значення. Опрацьовуючи зв'язаність символів і особливості художніх текстів, дослідниця пропонує, що символ є підпорядкований текстовій конструкції [47].

Дослідження О. Левченка говорять: «Символи виникають на основі прототипної інформації, низки взаємопов'язаних атрибутів чи фреймів, але в жодному разі не на основі однієї ознаки, оскільки концепт - джерело має містити й інші атрибути, які підтримують основний» [28, с.353-354].

Т. Горчак дійшов таких висновків: «...ім'я словесного образу-символу одночасно співвідноситься з певним об'єктом позамовної дійсності та якісно відмінним від нього конструктом людської свідомості, що визначається контекстом інтерпретації та фоновими знаннями читача. У поетичних текстах словесні образи-символи характеризуються багатозначністю, лаконічністю, знаковістю, мотивованістю змісту, архетипністю, вбудованістю в систему міфології, літератури та мистецтва» [14].

Отже, символ є деталь не тільки загального відображення, а й більш глибокого занурюватися у сутність образу. Символи є дуже універсальні і специфічні засоби вираження. В межах універсальності, вони виходять за межі часу, історії, а як специфічні засоби вони пов'язані з даним періодом, культурою, народом та мовою. Щоб встановити дійсний символічний образ, потрібно зануритися в невідоме, потаємне.

Фольклор є міцно пов'язаний з народом. Можна сміло зазначити, що саме народ є частиною фольклору. Фольклор розкриває міфологічні уявлення людей, їхню сутність, мораль, вірування та історію. Фольклор має тісні взаємозв'язки з

людським буттям, бо саме фольклором відбувається пізнання дійсності та відображення світосприйняття.

Народ своєю колективною діяльністю за проміжок існування, зберегли знання про життя і природу, давні культу і вірування, а також відбиток світу думок, уявлень, почуттів і переживань, народнопоетичної фантазії.

Символ цвяха є дуже своєрідним. Він нас оточує ще з часів розп'яття Христа і до сьогодні. Сам цвях є видом будівельного матеріалу, металеве кріпленням для чогось. Також він набуває різноманітних символічних значень: досягнення мети, міцності, сили, зміцнення зв'язків, внутрішніх ран, щілину, страждання, біль, зрадництво, лицемірство. Цвях має неймовірну силу не тільки в кріпленні предметів, а й розумінні морально-етичних норм.

Це просте і всім знайоме металеве кріплення настільки щільно увійшло в наш повсякденний побут, що навіть стало фігурувати в прислів'ях і приказках. Кожне прислів'я та приказка доносить нам істину, яку ми маємо зрозуміти.

Більшість людей думає, що нічого не роблячи, можна стати освічені та забезпечені. Та кожна людина, яка вважає саме так, глибоко помиляється: «Не сам гвіздок лізе в стіну, його молотком забивають» [58, с.9], «І в головку цвяха не кожен влучить» [2, с.96]. Тож прислів'я учить людей плідно працювати, щоб в кінці мати результат: «Хто розуму не має, тому й коваль не вкує» [58, с.93].

Людині необхідно думати і відповідати за свої слова, адже в гніві може «гарячим язиком» сказати зайвого дорогим для себе людям, яким ніколи не бажає зла. Але слово людину може сильніше пригнічувати, ніж удар ціпком: «Словом заб'єш більше ніж ціпком» [57, с 105]. Тому не важливо, хто ця людина для вас, але поранивши її словом, можна вплинути на її майбутнє.

«На те коня кують, щоб не спотикався», «Неук кує – коней псує» [57, с.88]. Ці прислів'я вказують на помилки людей. Ніколи не потрібно братись за справу, якщо ти не вмієш її робити. Слід займатися тією справою, в якій ти тямшиш. Потрібно вміти добре та досконало виконувати роботу та обов'язково до кінця.

На символічне значення цвяха, як міцності, сили, впертості вказує прислів'я «Засів як цвях». Також цвях може символізувати настирливість людини: «Набрид як цвях в червику».

Фразеологізми, надають текстові яскравості та піднесеності. Особливість фразеологізмів передбачає чіткість і точність формулювання думки не залежно від розміру. Можна вважати те, що фразеологізми є частинкою народної культури, яка передає та зберігає інформацію.

Словник надає нам такі фразеологізми: «стриміти [гвіздком (цвяхом, цвяшком)] в голові (в пам'яті, у мозку і т. ін.)», «стриміти гвіздком у голівоньці» [6, с.698]. Фразеологізм означає всякчас з'являтися, нахлинати у пам'яті, свідомості людини. Образ, думка про когось, або про щось невгамовно переслідує кого-небудь. Ідіостиль українського письменника рясніє барвистими фразеологізмами. Так С. Васильченко використав цей фразеологізм: «Починаю своєю звичкою перебирати в думках старі сюжети новел, невикористані теми, що здавна гвіздками стриміли в моєму пам'ятку [пам'яті]». Фразеологізм передає авторову згадку про невикористані сюжети та теми, які крутяться у його голові.

Фразеологізм «як гвіздком (цвяхом) прибити, зі сл. сказати, додати і т. ін.», означає чіткість, категоричність, твердість, переконливість [6, с.557]. Прикладом може стати українське прислів'я «Сказав, як гвіздком прибив». Це означає, що сказав твердо, чітко.

Отож, українські фразеологізми пройшли довгий час утворення. Вони не перестають доповнюватись новими значеннями. Фразеологізми є надзвичайно багатими структурами, які тісно функціонують з культурою та духовністю народу.

Історії, що сказані від серця, доносять людям побачене, почуте і зрозуміле називають притча. Мудрість, яка живе з нами роками, допомагає нам зрозуміти свої помилки та інших. Притча несе за собою повчальні історії з безліч прихованого сенсу. Зрозуміти, прийняти та цінувати найважливіше у житті. Цього навчить нас

притча, яка вивчає всі закони життя. Притча допомагає донести дітям та дорослим цінність, яку ми маємо.

У притчі «Цвяхи гніву» розповідається про батька, який вчив свого сина контролювати емоції. Батько запропонував синові забивати цвяхи в паркан тоді, коли гнівається, або хоче когось образити. Син швидко впорався із завданням. Після виконаного завдання батько запропонував йому ще важче. Тепер потрібно було виймати по одному цвяху тоді, коли він зможе стриматись та не образити людину. Його син теж з цим впорався. Та похваливши сина, батько сказав: «Я радий, що ти навчився контролювати свої емоції, але зверни увагу на паркан. Чи залишився він таким, яким був раніше? Як бачиш, у ньому залишилися дірки. Ось такі ж рани залишаються і на серці тих людей, яких ти незаслужено образив. І неважливо, скільки разів після цього ти вибачишся – шрам залишиться.» [29, с.261]. Притча вказує на проблему спілкування між людьми: важливо думати перед тим, як хочеш щось сказати або зробити людині. Адже, скільки б не пройшло часу, або ж просили пробачення за скоєне, рана не загоїться всередині.

У притча «Підкова» [29, с.293] мовиться про чоловіка, який їхав конем додому з сіллю. Та чоловік так поспішав додому, знехтував тим, що коневі потрібно підбити підкови. Цей процес би зайняв багато часу, а чоловік хотів по швидше повернутись додому. Та на середині шляху кінь не зміг йти через підкови. Тож чоловік втратив усе: він швидко не попаде додому, не залишить коня на дорозі та не віднесе до майстра, щоб підбив підкови. Ця притча вчить нас, щоб ми перестали нехтували деталями і робили все тоді, коли потребує час, не залишаючи на потім.

У притчі «Гвинтик» [29, с.121] розповідається про розмову батька з сином. Син робив домашнє завдання та не до кінця і пішов гратися. Батько глянув у зошит і побачив не виконане завдання. Підійшов до сина і розповів йому історію про майстра та літак. Коли будували літак, майстер не докрутив один гвинтик і забув про це. Літак випустили у політ. Під час польоту відбулась поломка в місці недокрученого гвинтика та літак розбився із пасажирами. Доброго нічого не

сталось. Тому батько сказав синові, що потрібно роботу робити до кінця і правильно, щоб не було трагічного кінця. Ця притча вчить нас бути відповідальнішими, тому що не звернувши увагу хоч і на маленьку деталь, можна зробити велику трагедію.

Розпочав навчати народ притчі ще Ісус, хто його слухав не залишались черствими та холодними. Теми, які зображені у притчах, не втрачають свого істинного значення і до сьогодні.

Легенди являють собою коротку історію або ж реальну подію, яку зберігають від покоління до покоління. Вона пов'язує нереальність з дійсним. У легендах персонаж може бути справжнім, а от додані до історії деталі можуть бути фантастичними.

Легенда часто включає вигаданий матеріал, запозичений з народної традиції, навіть при згадуванні подій, описаних у Біблії. Водночас біблійні теми відігравали суттєву роль у складанні народних легенд. Найважливіші зображення подій зазвичай були запозичені з міфів, усних переказів, проповідей, а також фольклорного жанру релігійної пісні. Легенди вказують на інтригу, те що зазвичай турбує у повсякденному житті. Інколи в різних легендах символ знає різних значень у контексті.

До прикладу взяти вербу, яка в одному контексті є символом пошани і віри в цілющість, а в іншому асоціюється з тугою і печаллю, уособлює жахливу народну долю і є проклятою Богом через те, що за однією легендою саме з верби робили цвяхи для розп'яття Христа. Значення є зовсім протилежними та несуть різну суть. Люди вірили, що цвяхи з верби допомогли воскреснути їхньому Спасителю.

У тексті про розп'яття Ісуса Христа є згадка про євреїв та циган (ромів). Найбільш негативне сприйняття євреїв є саме роль, яку відіграли євреї в події розп'яття Ісуса Христа. У різних версіях таких легенд євреїв зображують як безжалісну, кровожерливу націю, представники якої вбили Месію, унаслідок чого зазнали багато страждань. В одній версії, яку цитує О. Белова і стверджує, що

сучасні євреї насправді є нащадками однієї доброї жінки, якій було страшно бачити події, що розвивалися [6]. Саме у відповідь на жаль жінки щодо страждань Христа, Бог дозволив їй вижити, тоді як євреїв, які залишились й хижо спостерігали за стражданнями Ісуса, було вбито Богом за участь у злочині.

«Також єврейські особливі традиції у обмеженні в їжі, пов'язані з розп'яттям Христа та його зв'язком із християнською вірою. Через те, що Христос був розп'ятий цвяхами на хресті, відповідно за легендами, євреї не їдять нічого, що схоже на хрест. Наприклад, вони не їдять окіст тварин, тому що його кістки утворюють хрест. Є легенди, які пояснюють, чому вони не їдять свинину, бо після арешту Христа вони хотіли довести, що Він – шарлатан і запитали Ісуса, що сховано в сусідньому приміщенні. Він правильно відповів, що там була свиня з дванадцятьма поросятами. Через це євреям не можна їсти свинини» [68].

Також є припущення, що європейські художники робили помилку в написаннях картин із зображенням розп'яття Ісуса Христа. Ледве не на всіх середньовічних змальовуваннях тіла Христа його долоні пробиті цвяхами. «Однак французький хірург П. Барбе, провівши цілу серію дослідів на трупах, установив, що тіло не утримається на хресті, якщо цвяхи будуть вбиті у долоні. Руки присудженим до страти прибивали у зап'ястях. Це підтверджують і результати археологічних розкопок цвинтарів I–II століть у Палестині» [68]. Тому, можемо робити припущення, що пробиті долоні, а не зап'ястя Христа, можуть теж вважатися легендою.

«Крім євреїв, персонажами легенд, в яких йдеться про смерть Христа на хресті, були також цигани (роми). Образ циганів наявне особливе місце в оповіданнях про розп'яття на хресті. На відміну від євреїв, яких було покарано за діяння у смерті Христа, а саме циганові-ковалеві було навпаки нагороджено в одній з легенд» [68]. Циган, який був ковалем. Йому юдейські вояки доручили завдання викувати п'ять цвяхів, необхідні для розп'яття на хресті. Саме п'ятий цвях мав пронизити серце Христа. Та циган вирішив обдурити вояків. Було три версії, як

обдурив циган юдейських вояків, які мали стратити Христа. За першою, циган виготовив в останній момент не добрий цвях, щоб не помітили вояки. Другий варіант: циган сховав один цвях і сказав, що матеріалу стало тільки на чотири цвяхи. За третім варіантом циган сказав, що на грудях Христа вже є цвях. Насправді це були муха і бджола.

Отже, легенди про циган розкривають нам аспекти їхньої поведінки: які причини стались, що вони так поводять себе та чому вони не карані Богом. Також з біблійної тематики створились вислови, що зберегли символіку цвяха. Наприклад вислів «Іти на Голгофу («Череповище»). У Римській імперії засуджених до страти розпинали на хресті. Прибита цвяхами до хреста людина повільно помирала від болю, голоду і спраги. Так було розіп'ято Ісуса Христа. Місцем страти стала Голгофа — пагорб на околиці Єрусалима (Мт. 27:31–38). Туди піднявся Ісус, несучи на Собі важкий хрест для власної страти, як і всі, кого прирекли на смерть» [22]. Тому вислів означає жити важкою долею, переживати великі страждання та іти на важку, безнадійну справу.

«Розіпни, розіпни його! Спочатку люди готові лестити та хвалити, а потім раптово зненавидіти. Так було з Ісусом, якого зустріли в Єрусалимі з вигуками: «Осанна!», а потім вже на суді волали: «Розіпни!». Луки 23:21: «Пилат, бажаючи їм відпустити Ісуса, промовив до них знову. Та вони закричали: “Розіпни, розіпни його!”» [41]. Вислів, що символізує мінливість натовпу, який спочатку возвеличує, а за секунду забиває цвях у спину.

Отже, хоча події у легенді нерідко гіперболізуються, у народній свідомості вона все ж сприймається як ймовірна розповідь, що відрізняє її від звичайної казки. Фантастичний зміст легенди трактується як диво, творене незвичайними людьми.

В житті людей цвяхи успішно використовуються ще з давнини. Історія цвяхів розпочалась тоді, коли людині потрібно було з'єднати одну деталь до іншої, наприклад, деревину. Та не одразу ця деталь була з металу. Спочатку використовували та виготовляли з рибних кісток, дерева та рослинних шипів. Щоб

дерев'яний цвях служив довше, у давнину їх просмолювали, цим було забезпечено їх довговічність.

Та на цьому людство не зупинилось і надалі з'явилися металічні цвяхи. Найперші цвяхи із металу почали виготовляти в Древньому Єгипті та античній Греції, які були з міді або бронзи. Та пізніше цвяхи стали кувати з міцнішого заліза. Будівництво все більше розвивалося та цвяхів потребували у великих кількостях. На Русі до 17 століття цвяхи кувалися саме вручну.

Крім того, на Русі розпочався прискорений розвиток різних знань. Наприклад, інтенсивне конструювання храмів та їх будівництво вимагало висококваліфікованих будівельників, майстерних іконописців спеціалістів з оздоблення. Через це, крім загальноосвітніх шкіл, відкривалися своєрідні навчальні закладів художнього лиття та ковальства, гутництва, малярства та різьбярства. Тому принагідно в передмові «Ізборника Святослава» (1076 р.) сказано: «Бо корабель не побудується без цвяхів, ні праведник без книжкового почитання» [9, с.7]. Як бачимо, цвяхові належало в побуті важливе місце.

Загальнодоступний цвях став тоді, коли розпочали розвиватись заводське виробництво в кінці XVIII століття в Англії. Саме в Англії створили перші цвяхові машини, що працюють за принципом прокатних валків.

Словник нам подає таке пояснення: «цвях - металевий або дерев'яний загострений стержень, який використовується для прикріплення, скріплення частин чого-небудь або для підвішування чогось» [12]. Цвях має різноманітні синоніми: тибель, вухнарь, шпиль, шпилька.

У давні часи цвяхи мали такі історичні назви: бретналь, Гонталь, дахналь, латовець, латник, тибель, шиналь, шпень. На старовинних рукописах до нижньої частини оправи, аби вони довше зберігались, закріплювали металевими цвяхами з голівками, які мали назву жуки (жуковини) [23, с.56-57].

Зважаючи на різноманітність видів цвяха у побутовому житті, таке ж різнобарв'я символіки окреслюється. Образ цвяха активно використовується

українськими та зарубіжними митцями. І кожен письменник образ розробляє у своєму розумінні.

Іван Драч звертався до символіки розп'ятого Хреста у поемі «Чорнобильська мадонна». Усвідомлюючи трагедію розп'яття, він передає муки ліричного героя у творі [52, с.281]. А. Ткаченко виділяє у творі І. Драча історію загибелі сина, яка перетворюється в описання страти Божого Сина. Письменник використовує символіку « атомний цвях», нібито в теперішнього Христа забиті в руки «атомні цвяхи» [52, с.290-291].

О. Забужко звертається до біблійних тем у вірші «Історія Єресі» передає текстом сюжет Хресної дороги, де Ісус Христос ніс свій хрест на Голгофу. А у тексті йдеться про благання у Бога допомогти нести життєвий хрест, бо без нього це буде важко:

«де поти вдих, поки держить цвях! —

Поможи пройти долорозний шлях...» [19].

В. Голдінг у своєму романі «Шпиль» зазначає, що цвях Господній має символічне значення. Він вважає, що цей образ «ціна людського спасіння»: «Тут вбачається деяка паралель з Христом: так само як і Христос, Джослін не обмірковує діяння Божі і готовий втілювати їх у життя будь-якою ціною, навіть жертвуючи своїм життям. Та одне відрізняє його від Христа, Джосліна не зупиняє і чуже життя на шляху досягнення цілі.» [13].

Сергій Батурич є автором художнього історичного роману «Clavus Domini», який з латинської має переклад «Цвях Господній». У романі сюжет побудований на подіях першої половини I ст. від Різдва Христового та розп'яття Ісуса. Для автора Цвях Господній є священною реліквією та символом тих подій, що сталися в Юдеї майже дві тисячі років тому [4].

У пісенній баладі «Протигаз», або «Пісня про протигаз», Микола Бажан використовує символ цвяха під час зображення загибелі цілого полку

червоноармійців під час газової атаки. Словами передає відчуття героя та його думок, які міцно тримаються в голові, як цвях :

«А в мозок вгруз дум цвях» [3].

Тарас Шевченко розпочинає свою поему «Марина» з рядків порівняння з цвяхом, яким передає співчуття людини, що поневолена та придушена: «Неначе цвяхок, в серце вбитий, / Оцю Марину я ношу» [50, с.101-108]. Поема «Марина» є продовженням теми жіночої долі у творчості письменника.

З ненавистю і гнівом розповідає про беркута у вірші «Беркут» Іван Франка. Автор віршем бореться проти насильства. У другій частині вірша беркут постає, як образ хижака, який прагне крові. Поет нагадує про те, що в суспільстві є зрадники, які очікують жертву:

«Здаєсь, що до небес він гвоздями прибитий,

Та чуєш, що він гнеть вниз вержесь-кров пролити» [59, с.81].

Юрій Андрухович у вірші «Цвяхарня» розповідає про зневірених людей, які не вірять в себе. Автор хоче донести про те, що остання надія є і, можливо, вона колюча, неначе цвях

У ліриці В. Стуса знаходимо образ який символізує неволю, страждання, муки:

«Сміється світ. Недобре так сміється,

І гупають у грудях молотки» [48, с.330].

Міла Перлина звертається до символічного образу цвяха у акровірші «Цвях». Лірична героїня, що слово буває дуже гостре і болюче, яким можна поранити серце.

Сьогодні з погляду сучасного бачення світу, різних часових культур, духовного простору, символів мистецтва у часі виникає нова інтерпретація символічного значення у сфері культурологічного і духовного знання символіки. Як бачимо, письменники зверталися до образу цвяха, інтерпретуючи християнську тему розп'яття по-різному.

2.2.2. Специфіка використання образу цвяха у збірці «Кілько того світа»

Кожний письменник хоче знайти свою особливу нотку, яка буде уособлювати його індивідуальність. Та Василеві Шкурганові виділити себе з-поміж інших вдалося не тільки гуцульським діалектом. Автор у своїй творчості виділив цікавий багатовіковий символ в образі цвяха.

У його збірці «Кілько того світа» є декілька циклів. Один із них «Від-ображення» має повістне тлумаченням. До всіх віршів дібрано епіграфи різноманітних авторів, де використано саме образ цвяха.

Цвях переслідував автора ще змалку. Адже його батько, майстер на всі руки, часто в своїй роботі використовував цвяхи. У Шкургановій пам'яті, особливо після батькової смерті, назавжди залишалось такі спогади: «Особливо, коли тато помер, і в нього, майстра на всі руки, цвяхи були в кишенях навіть у вихідному костюмі» [21].

Цикл «Від-ображення» розпочинається із вірша про батька Василя Шкургана та цвяхів із кишені. Вірш «Жменя цвяхів із кишені мого тата» [66, с.52] був написаний після смерті його батька. Рядками поезії зумів наче повернути до життя батька. Згадає його слова, які він говорив: потрібно мати віру та силу духу для самозбереження. Та найдивовижніше в цьому вірші, що він оживляє цвяхи і говорить про них немовби про живих людей:

«У цій жадобі

Пошепки, не бачили лиця,

Ржаві, що у вжитку побували,

Молодих досвідчено повчали:

«В світ ступайте з гострого кінця»» [66, с.52].

Автор хотів передати, що людині потрібно бути з міцним стержнем, сильною духом, щоб не загнали в глухий кут. Успіх ніколи не прийде сам, за ним потрібно йти впевненою ходою. Поет у своїх віршах передає покликання людям та нагадує

їм про швидкоплинний час, який ми не можемо зупинити і повернути назад. Для того, щоб взяти із життя найкраще і найбільше, потрібно не бути забитим цвяхом в одному місці, а рухатись вперед:

«...Так само сиділи і ми,
і вскотити воліли,
ади, барабульку пекли –
а час проминав... і дніло» [66, с.76].

(«Ще сночі шукав ялівця»)

Людей часто ламають труднощі, віра до ідеалу стає просто минулими мріями. Буває період, коли втрачається віра в людей, перемогу, свої сили та в дії інших. Та найглибша проблема, коли згорає віра в себе. Через певні обставини та негаразди людина тоне, немов цвях у воді, і мусить «довго йти по дну»:

«Ще прийдеться вербам тим,
як мені в своїй новелі:
щоби вибратись на берег –
довго-довго йти по дну» [66, с.74-75].

(«Камінь кинутого «Я»»)

Сильна духом людина має точно розуміти і знати, в чому сенс її життя, а також не зважати на дрібниці, впевнено йти до успіху. Ми можемо досягаючи мрії та рівночасно підтримувати людей, які її оточують. Потрібно досягати перемогу над собою та над умовами. Реакція на будь-яку ситуацію повинна бути позитивна тому, що від негативу виникає пригнічення самого себе. Сила духу проявляється не в запобіганні проблем та невдач, а у вмінні піднятися після кожної поразки, наче міцний цвях, забитий у дерево:

«Не падай духом, друже мій, -
і станеш дужчим;
на півдорозі – не впади,
будь одчайдушним» [66, с.98].

(«Не падай духом, друже мій...»)

Василь Шкурган олюднює цвях, не деталь із металу, для нього це окрема особистість. Поетична уява та зміг з малого металевого цвяху створити образ людини, побачити людину, її характер, її душу. Ось як розмірковує: «Окрім всього, цвях же схожий на людину, якщо підійти поетично. Він має голову, по якій б'ють кливцем закону й беззаконня. Він має тіло, яке з часом ржавіє і згинається. Ще цвях має загострений кінець, тобто, він цілеспрямований. Потім несе найважливішу функцію – він тримає, скріплює, і на ньому може втриматися і щастя, і добробут, і держава, і все, що ми хочемо» [21].

У вірші «Ти ще ніц не збагнув...» автор болісно шукає гармонії зі світом, неподільної, тієї, яку потрібно добиватися дорогою ціною. Пізнавати самого себе, готовністю не зрадити:

«...наче мічений ти,

бо таки саме ти,

маєш впасти й злетіти високо» [66, с. 55].

Кожна особистість має в душі мрію, ідеї, цілі, але не кожен робить старт для її реалізації. Комуś не вистачає сил та впевненості. Це може бути через брак знань або неправильно обдуманий вибір. Щоб уникнути сумнівів та страху, потрібно не стояти на місці, а рухатись вперед. Також, коли на шляху з'являються перешкоди, багато хто не довершує роботу до кінця, а бере і опускає руки. Піддаючись психологічним слабкостям, людина стає наче цвяхом, який стояв на одному місці і заіржавів від дощів життєвих невдач. Успіх ніколи не прийде, для його досягнення потрібна праця. Тому кожний, хто працює над собою і своїми бажаннями, буде мати результат:

«Повзеш на чотирьох, волочиш омерзіння...

...ще цю зіграти « роль» й лишити « драмгурток»!

Ти мусиш доповзти до власного сумління –

Відпити на край світі рятуєчий ковток» [66, с. 77].

(«Повзеш на чотирьох...»)

У поезії Шкургана весь час представлені різні стани душі людини, які на перший погляд заперечують себе, самі знищуються, зумовлюючи природну глибину душі. Образ цвяха поет розпросторює на історичний шлях України та її народу. То своєрідна картина життя українського народу, в якому стерто багато важливих питань:

«На зламі живого, а надто тепцю –
зростається довго.
Тому наші сльози течуть по лицю
Щасливо й убого» [66, с. 57].

Одна з найактуальніших тем, яку піднімає автор, це війни на Сході України, яка триває вісім років. Жахливо бачити те, що триває війна на Сході з Росією, яка хоче просто знищити Україну. Мужні воїни обороняють українську державу від одвічного ворога, свідомо йдучи на смерть. До вірша взятий епіграф з поезії «Беркут» Івана Франка:

«...невинний образ смерти.
Здаєсь, що до небес
Він гвоздями прибитий...» [66,с. 58].

Автор хоче порятувати воїнів, шукає для них прихистку, проте не бачить, як вийти з цієї ситуації:

« І нема рятунку від ганьби
Для тебе і для мишки
У жменях безнадій.
... Лиш нори та зима» [66, с.58].

(«На зламі дороги між « є » і «нема»...»)

Поет нагадує про великі випробування, які випали на долю молодих людей про які ми забуваємо. А особливо те, що зараз продовжується не закінчена війна. І

це все перетворюється в жорстоку гру невинними людьми, які страждають цілими століттями:

«...І цвяхи, й шипи на дорозі.
 А світ у тривозі...
 У тисячоліття питаю: Чому? –
 Питаю у себе, у Бога:
 - Чому кривуляє дорога,
 мов бавимося у війну..» [66, с. 60].
 (« У тисячоліття питаю...»)

Звертається Василь Шкурган до теми «Майдану». Звіряче ставлення влади, жалюгідні побиття, сотні вбивств ні в чому не винних людей не можливо забути. В українського народу є велика сила духу. Йти озброєним назустріч, так званим нікчемним «беркутам» та «тітушкам», над якими керує влада. Боротись, знаючи про наслідки для цього потрібно мати не тільки фізичну силу, а й психологічну та духовну:

«Бо харкнем кров'ю у чужинців
 з пробуджених відцвяхших ран
 всього народу Українців...
 Ой, не дражніте цей вулкан!» [66, с. 103].
 (« А може, й справді треба крові?!»)

Люди, які вижили в протистоянні, боялись звертатись по медичну допомогу, щоб їх не здали в поліцію та не добили до кінця. Невинних людей, облитих своєю кров'ю, обезсилених, наполовину живих обшукували, шукаючи зброю. Та в більшості випадків її не було. Люди боронились голими руками від ворогів. Найгірше усвідомлювати те, що над цим стояла влада, яка мала захищати свій народ, а не вбивати його:

«Очі Майдану перед очима...
 Гасла згасив галасливіший цвях.

Він, протикаючи шини машинам,
Ними, державними, дивно пропах» [66, с. 85].

(«Очі Майдану перед очима...»)

Ці поетичні рядки передають велику трагедію українського народу, який боровся всередині своєї держави за гідність, свободу та честь з вищими верствами. Які безпощадно трошили людей, не маючи милосердя. Автор використовує риторичні запитання для увиразнення відчаю, який проймає ліричного героя:

«...Що, загнали вас на словоблуд?

Що, уже підшпотали довір'ям?

Ви шукали втіх?! Були не тут –

Не на Й'го вселенському подвір'ї» [66, с. 102].

(«... Що, загнали вас на словоблуд?»)

Автор засуджує людей, які втратили людяність та милосердя, відвернулися від Бога: «Були не тут – не на Й'го вселенському подвір'ї» уособлює праведний шлях людини.

Проте наш народ є сильний духом. Ніколи нашому українському народові не жилося легко: боротьба та праця, витримка і мрії на кращу долю – все це впродовж тривалого часу об'єднує українців. Та народна цілеспрямованість, впертість, сила, труд, терпіння дають свої успіхи. Вони загартовуються силою духу та героїзмом. А народний міцний стержень, який долає все на шляху, допомагає пережити всі негаразди:

«Хтось владно розірве повітря,

неначе цвяхом стане сам:

усім клевцям підставить вістря

і продірявлять їх бедлам [66, с.100].

(«Здається, все ще має статись...»)

Ще одна важлива тема висвітлена в поезії Василя Шкургана, тема обирання влади. Це невдалий вибір влади, яка ніколи не дотримує своїх обіцянок. Здаєть, українці обирають владу безкінечно. Всі балотуються, щоб стати кандидатами на високі посади. Коли настає час виборів, тоді моментально з'являють реклами, листівки, газети, обличчя кандидатів на всіх телеканалах. Одразу розпочинаються ремонтні роботи та, на жаль, це все робиться для реклами даного кандидата. Саме на це звертає увагу автор у таких рядках:

«Весь – у програмі запрограмований,
розрекламований і заримований.
Балотуюсь! Балотуюсь!
У балоті добре чуюсь» [66, с.84].
(«Балотуюсь! Балотуюсь!»)

Кожен кандидат готовий на все для народної довіри. Також свої слова, обіцянки обгортають у красиву обкладинку та рекламують усіма способами для того, щоб демонстративно замилити людям очі та дати віру в краще. Та відсоток виконаних обіцянок дуже малий. Через те, що кандидати думають не про виконання завдань, а про забиття цвяха на місце посади для своїх інтересів.

«Вчив тато: «Можеш – помагай!»
Не можеш – збоку стань не заважай».
...Немає вибору... хоч вибори в неділю...
Знов Україна, як і ти, одна» [66, с.86-87].

Україна вже триста років виборює свободу. У вірші «- Ци дужі ви, Марійко?» поет акцентує увагу на жахливій картині нашої безкінечної. Подієвий план поезії здається досить простим: жінка сумно проводить чоловіка на війну. Герой, який з бесагами повинен йти в дорогу в нікуди виглядає засмученим і беззахисним. Тож «рятівником» виявляється котеня, що потершись до тіла, забирає біль ран героя на деякий момент:

«Кіт – як молитовний перст -

потреться ніжно у далеку втому
і... на ніч зніме хрест» [66, с. 61].

Наше життя тісно пов'язане з природою. Так було зазначено з початку появи людства. Зв'язок людини і природи відображається в активній взаємодії між ними. Ми можемо відновлювати, зберігати, а також і користуватись нею. Можна вважати, що природа нам дає все необхідне для життя. Тож важливим мотивом в поезії Василя Шкургана є взаємодія людини та природи.

Роздуми героя над нелегкою долею землі у наш час дуже актуальна тема. Тому що, людство не береже те, що дав нам Бог. Також люди не замислюються над тим, як шкодять в першу чергу природі. Автор хоче донести екологічну проблему до людей показати свій внутрішній біль за природу, як він страждає, наче всередині нього рани. Поет з гіркотою мовить про хаотичну вирубку лісу і збагачення на цьому деяких людей:

«Не відвести очей.
Із ночей лісовози
Твій погляд вивозять,
Ніби світ прочунявся нічий –
І косити настало. І косять...» [66, с.62-63].

(«Не сховати лиця від мерця»)

Є у збірці вірші, пронизані спокоєм безтурботного дитинства, яке досі не відпускає поета, наче прикувало до себе. Він згадує себе невинною дитиною, яка була в гонитві за новими знаннями, дослідженнями.

«...Отож, блукаю рідним базарищем,
Тай розпирає вже нервовий сміх:
колись, малим, залазив на горище
і був наївним, віще від усіх» [66, с.65].

(«Колись малим залазив на горище»)

Автор своїми віршами показує людей, які часто є заручниками роботи, своїх справ. Кожного дня намагаються визволити себе з кайданів, щоб жити краще. Працюючи цілодобово на роботі, поміж різноманітних проблем, ми забуваємо найголовніше – жити:

«Не спутаний тенетами сумлінь,
Супротив вже й над прірвою долаєш,
...Що під ногами вже нема землі –
Щасливий ти, немов не відчуваєш
і ще біжиш...» [66, с. 68-69].
(«Лишень побіг...»)

Василь Шкурган є дуже щира, справедлива та чесна людина. Він хоче, щоб наш світ змінився і добра було більше. Тому він є вимогливим щодо цього й до людей: хоче облагороднити їх хоча він усвідомлює, що навіть хтось з близького оточення може забити тобі цвях у спину. Ми не бачимо, чи цей цвях іржавий всередині або ж ні:

«У собі гамував злорадні глуми,
давав злодюзі пити із руки,
та знемагали ще важезні думи
і теж тиснули в плечі та боки» [66, с.71].
(«Зарібку мало бути вище міри...»)

Одна з найбільших трагедій в людському житті – це втрата рідних. Звісно кожна людина проживає втрату по-різному: хто не може забути все життя. Вийти із стану душевної порожнечі та жити далі дуже важко. Автор, на жаль зазнав великої втрати: на Сході України загинув його внук. У вірші «Вчора була субота – шостий день...» автор переживає ці відчуття та відкриває поранену душу

«Вчора втретє за тиждень, втретє(!)
силоміць пролізли крізь вуха
похоронні звуки» [66, с.78-79].

Мотив втрати детально не проговорюється, бо це морально важко. Це їх особистісна сфера. Тому часто помітно, що людина, зазнавши горя часто хоче усамітнення. Близькі люди старається виявляти підтримку, але з часом підтримки стає все менше через інші турботи. Саме в цей час людина обдумує, осмислює та старається зрозуміти всю трагедію своєї втрати. Для багатьох людей підтримка є найважливішою. Одиниці бажають і можуть пережити весь біль наодинці:

«Отож, коли зненацька і безповоротно...

то лежиш скаліченим псом,
саме зіщуленим собакою у реп'яхах
безвихідного приниження» [66, с.80].

(«Коли зненацька вбивають»)

Рядки «лежиш скаліченим псом» алюзійно відводять нас до поезії М.Івасюка, який втратив сина: «за собою веду собачу чорну тінь свою».

Помітне місце у збірці «Кілько того світа» посідає біблійна тематика. І це не дивно, адже протягом віків Біблія є джерелом віри і мудрості для людства. Протягом віків Біблія є джерелом віри і мудрості для людства. Кожне покоління відкриває нові невичерпні духовні багатства. Поет звертається до Бога, говорить, що всі начебто вірять у нього, проте грішити люди менше не стають:

«Ми ТЕБЕ обираємо -
безжалісно розпираємо
цвяхами більшості голосів» [66, с.82].

(«Переступаючи поріг»)

Трансформуючи біблійно-християнський образ Христа, автор розповідає про біль, який переживають люди. Ліричний герой зізнається Йому у вірності та відданості: між всіх Богів вибирають саме Його. Для ліричного героя Христос є зброєю для людини, яка прагне вдосконалення. Проте у жорсткому світі зазнавши падінь, зла, душевних тортур, людина може воскреснути лише разом з Христом:

«Між нами Тебе вибираємо,

мов шаблю з піхви у бій...
 прицвяховані воскресемо
 з Тобою. Ти зрозумій...» [66, с. 83].
 («Між нами Тебе вибираємо»)

Поет звертається до біблійної символіки хреста розп'ятого. Проникнувши у біблійну символіку хрестового розп'яття, Василь Шкурган подає українську трагедію через призму особистих переживань. Митець тонко відбиває духовну муку і жах ліричного героя від трагедій, які відбуваються і відчуються в людському житті.

«Досить забити
 цвяшок переконання в перехрестя,
 аби зробити Хрест.
 ...Досить забивати цвяхи в долоні!» [66, с.104].
 («Досить забити цвяшок переконання»)

Також варто зазначити, що поет трансформує біблійну символіку: народ ототожнює з Божим Сином, розп'ятим на хресті за людські гріхи. Автор активно використовує біблійні мотиви. Важливо, що на релігійну основу накладається народне уявлення про гріх і покарання за нього:

«Покару, а чи нагороду
 помножить у багатократ
 не лиш від Себе – від Народу.
 І прийде ангел або кат» [66, с. 105].
 («А судний день таки настане!»)

Як бачимо, на творчість поета Василя Шкургана мають великий вплив народнопоетична стихія, Біблія, гуцульські обряди та традиції.

Висновки до розділу 2

Отже, Василь Шкурган Василь Шкурган є поетом, який плекає розповіді, почуттів гуцулів. Він добре відчуває проблемами рідного народу співпереживає цьому. Його земляки гуцули особливі своїм внутрішнім світом. Тож для автора немає проблеми з розумінням реалій, легко донести читачеві, що тривожить людей. Поетична Василя Шкурган звертається до народнопоетичної стихії, Біблії, гуцульських обрядів та традицій. У поезії автора окрасою є природа. Поет оспівує красу різнобарвної природи. Око милується мальовничістю гір, радісно слухає співи струмків, річок, полонин, гаїв. У поезії автора домінують громадянські, політичні, філософські теми та біблійні мотиви.

Автор знайшов для себе символ, який супроводжує його все життя. Образ цвяха інтерпретує людські емоції, почуття, вчинки, риси характеру. Щоб встановити дійсний символічний образ цвяха у поезії Василя Шкургана, потрібно зануритись у невідоме, потаємне.

Розділ 3. Методичні рекомендації щодо вивчення поезії Василя Шкургана у ЗЗСО

У шкільному курсі української літератури учні не мають змоги ознайомитися із яскравою постаттю та оригінальною творчістю письменника Василя Шкургана. Шкільна програма з української літератури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів базується на вимогах Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України в 23.11.2011р. № 1392, ідеях Концепції «Нова українська школа» [54]. Проте, програма з української літератури для 10-11 класів поділяються на два рівні – стандарту та профільний [55].

Творчість Василя Шкургана для вивчення не подана в шкільній програмі та не вказана в списку позакласного читання. Підозрюю такий факт, що укладачі навчальної програми не звертали на нього увагу через його не велику активність протягом довгих років. Автор не часто видавав свої книги. Наприклад, перша збірка «Кілько того світа» була видана в 2008 році, наступна збірка «Ади жию» була видана 2011 році, а третю збірку «Діправді» ми мали змогу побачити тільки після восьми років перерви. Проте, останні п'ять років автор активно взявся за свою творчість та видав 3 збірки: збірка поезій «Діправді» (2019), збірка новел «Повертин» (2021) та книга для дітей «Делінь» (2021). Я вважаю, що настав час повернути увагу до автора та його особливості творчості. Пропоную вивчати його на таких видах уроку та позакласних заходах:

- урок позакласного читання;
- урок літературного краю, а саме на території (Івано-Франківська, Чернівців, Закарпаття);
- Позакласний захід.

Варто зазначити, що з врахуванням вікового сприймання учнями матеріалу їх загального розвитку та психологічних і пізнавальних можливостей школярів вважаю доречним подавати матеріал цього автора в старших 10-11 класах.

В шкільній програмі 10 та в 11 класах які навчаються за рівнем стандарт виділено на уроки української літератури 70 годин. В загальному на тиждень на урок української літератури виділено 2 години. Із сімдесяти годин української літератури запропоновано використовувати по дві години на урок «Літератури рідного краю» та «Урок позакласного читання» як в десятому так і в одинацятому класі.

В програмі 10-11 класу профільного рівня розподілення годин значно відрізняється від стандартного рівня. На рік виділено 140 годин на урок української літератури як і в десятому так і в 11 класі. В програмі десятому класу чітко зазначено години для проведення уроків позакласного читання і уроків літератури рідного краю. Для уроку позакласного читання зазначено 4 години на рік. Така сама кількість годин виділено і для уроків «Літератури рідного краю», також 4 години. Проте в 11 класі ситуація змінюється. Для уроку «Позакласного читання» вказано 7 годин на рік, а для уроків «Літератури рідного краю» чітких годин не вказано але в самій програмі урок внесений. На мою думку в 11 класі вчитель розподіляє кількість годин на урок «Літератури рідного краю» за можливістю та потребою на етапі створення календарно-тематичного планування для відповідного класу.

Щоб вдало подати матеріал української літератури учням в школі, зокрема автора Василя Шкургана потрібно враховувати особливість сприйняття самого автора та творчості учнями. В першу чергу вчитель має зробити акцент на біографію письменника так як автор для них не відомий, тому потрібно підготувати учням зрозумілий матеріал, щоб максимально розкрити сутність автора. Також для учнів можна запропонувати завдання на самостійне опрацювання і підготувати дослідження про письменника на передодні проведення уроку і знайти всю інформацію про письменника яку на просторах інтернету чи в бібліотеках або ж інших джерелах.

Також у школі можна стикнутися з проблемою не сприймання поезії учнями. Дуже часто можна спостерегти, що учням нудно слухати поезію, а тим більше

сприймати і спробувати зрозуміти її. Для цього варто аналізувати вірші разом з вчителем або самостійно в групах. Це дозволяє учням розвивати мислення, розкриває їх внутрішню емоційність. Також не буває зайвим вивчати поезію на пам'ять, це додатково вплине на розвиток пам'яті. Для ефективного сприйняття поезії на уроці, потрібно виразно прочитати цей вірш на весь клас, зробити аналіз вірша та в кінці зробити висновки.

Щоб не впливати на думку учнів щодо аналізу поезії, як вони її сприймають та розуміють можна приготувати для учнів завдання щоб вони самостійно аналізували і висловлювали свою думку. Завдати для учнів ситуацію особистого вибору в якій вони отримують волю своїм думці і розумінню. Можна запропонувати учням індивідуальні завдання в групах для аналізу поезії в якій вони зможуть кожний висловити свої відчуття до конкретної поезії їх думку та розкрити тему цього твору так як вони її побачили у своїй уяві. Важливо надавати учням можливість самостійно аналізувати та висловлювати свою думку, а не вказувати на готовий шаблон яким має супроводжувати учень. Завдяки самостійному аналізу, учні розвивають свою уяву і не бояться висловлюватися.

Лірична поезія має вплив на кожного читача індивідуально. Під час написання даного вірша зрозуміло, що автор в цей момент брав до уваги свої переживання, думки та почуття які в момент написання його хвилювали. Проте кожна людина сприймає його глибиною своїх почуттів, історій та переживань які не завжди можуть збігатись із переживаннями автора. Кожна поезія впливає на читача і відображається в людській підсвідомості з внутрішніми переживаннями індивідуально. Щоб достовірніше зрозуміти, що автор мав на увазі у конкретній поезії потрібно звертати увагу на час коли написаний цей вірш і виявити паралелі подій які відбувалися з автором в цей період. Але і цей факт не завжди можливо достовірно знайти, так як ми не живемо життям автора, щоб зрозуміти, що саме він відчував в той момент коли писав поезію. Проте це може наблизити нас до приблизного розуміння суті який завуальований в рядках.

Лірика Василя Шкургана захоплює своїм жанрово-стильовим багатством. Пейзажна, Інтимна, Філософська, Громадсько-політична лірика автора поглинає нас у спогади та переживання простих людей які хочуть зберегти свою культуру, свою мову, свій дім. Поезія Василя Шкургана викликає натхнення глибше розкрити суть гуцульського краю.

3.1. Фрагменти уроку літератури рідного краю до вивчення творчості Василя Шкургана

Літературне краєзнавство – це специфічна галузь науки про літературу, предметом якої є вивчення фольклорної спадщини та літературних творів, художніх образів, нав'язаних природою, історичними подіями, традиціями, звичаями, побутом і людьми певного краю [31].

Література рідного краю – урок який введений в шкільній навчальній програмі на якому поглиблено вивчаються відомості про життя та особливість художні твори авторів які проживають в даній місцевості , регіоні, області.

Метою таких уроків є заохотити школярів читати і дізнаватись більше про творчість письменників рідного середовища, виховувати в учнів внутрішню глибину своєї спадщини. Такий урок має змогу сприяти на розвиток пізнання свого краю учнями через творчість та дізнаватися і вивчати свою історію минулого своїх краян.

Завдяки уроку літератури рідного краю учні мають змогу дізнаватися більше про відомих митців свого краю та вивчати нових авторів які розвиваються та появляються в наш час. Утворюється інтерес до місцевої творчості та спадщини. В учнів розвивається мислення, особиста думка та бачення світу. За допомогою подачі і вивчення літератури рідного краю учнів народжується любов до творчості своїх країв, культури, звичаїв. Вид такого уроку допомагає учням дізнатися більше про рідний край її історичне минуле, теперішнє та можливо і майбутнє. Також головним чинником вивчати літературу рідного краю учням дозволяє розвивати та розповсюджувати літературу на більшу кількість читачів.

Урок рідного краю повинен викликати бажання учнів більше читати художні твори письменників, аналізувати висвітлені проблеми та дізнаватись більше про письменників як особистостей. Потрібно закликати учнів читати літературу рідного краю для того, щоб краще розуміти духовні цінності свого народу, викликати любов до традицій та культури своєї місцевості, породжувати духовні цінності та національну самосвідомість. Вивчаючи спадщину письменників-земляків учні відкривають для себе світ думок рідних країв. Також виховується патріотичність то рідної землі, культури та історії.

Для організації навчального процесу на уроці літератури рідного краю потрібно використовувати різні методи та прийоми навчання які допоможуть вдало провести урок та зацікавлять учнів у вивченні даного письменника та твору. Для кожної теми потрібно підібрати ефективний вид роботи для кращого сприйняття та вивчення даного письменника чи твору. Потрібно давати змогу учням працювати самостійно або в парах на даному уроці для того, щоб учень сам активно брав участь у вивченні матеріалу та вчився застосовувати здобуті знання на практиці, наприклад: бесіда, лекція, мозковий штурм, мозаїка, асоціативний кущ, інсценізація, художня розповідь, візуалізація, практикум, робота з архівами, пошук інформації в Інтернеті, підготовка бібліографічного матеріалу електронних джерел.

Методи можуть бути пошуковими, наочними, словесними та практичними. Їх можна комбінувати між собою, що дає різноманітність уроку. Пропоную використати такі методи навчання для вивчення життєвої спадщини Василя Шкургана та його творчості:

1. **Бесіда** – метод ведення діалогу між вчителем та учнями, завдяки якому вчитель може легко захопити спілкування та порозумітися з великою кількістю учнів одночасно. Для ефективності цього методу вчитель повинен чітко підготувати вдалі питання учням для швидкого підштовхування учнів до теми яка буде розглядатись на даному уроці. Цей метод можна використовувати в будь-якій частині уроку. Метод-бесіда

підходить і для відтворення та згадку набутих знань, засвоєння нового матеріалу. Також можна використовувати його для узагальнення вивченого матеріалу.

2. **Лекція** – одна з основних форм проведення занять під час вивчення нового теоретичного матеріалу. За допомогою цього методу за короткий час вчитель може викласти новий матеріал для учнів, послідовно в малому та великому обсязі. Допомагає розкрити основні твердження даної теми, з'ясувати, узагальнити, пояснити та розкрити проблеми даної теми і дати на них відповіді.
3. **Мозковий штурм** – спосіб навчання, який дає можливість організувати колективну розмову між учнями та вирішувати проблемні питання. Цей метод дозволяє стимулювати швидке рішення зазначених запитань та проблем.
4. **Мозаїка** – прийом навчання, який розроблений для роботи в групах. Це дозволяє створювати комунікацію між учнями та перетворити їх в експертів з даної теми. Працюючи у парах над конкретним матеріалом, учні зможуть презентувати свої набуті знання іншим учням, висловити свою думку та дослідження над конкретною темою. Це дозволяє охопити більше матеріалу під час уроку та розвиває навички співпраці один з одним.
5. **Асоціативний куш** – це метод в якому вчитель зазначає тему, яку потрібно аналізувати, а учні мають підібрати різноманітні асоціації до вказаної теми. Це дає змогу узагальнити отриманні знання та зв'язки з певної теми.

Використавши на уроці методи і прийоми навчання, учням буде легше та цікавіше сприймати матеріал. Учні зможуть самостійно працювати над творчими завданнями, які допоможуть їм висловити свою позицію, розуміння матеріалу та оголосити свій аналіз перед своїми товаришами.

Підібравши методи та прийоми для засвоєння матеріалу творчості автора Василя Шкургана, пропоную розглянути фрагменти уроку, які можна використовувати у планах-конспектах уроку в школі для вивчення автора.

Фрагменти уроку з використанням поданих методів та прийомів:

11 клас, Творча спадщина Василя Шкургана. Збірка «Ади жию» (вірші «Білі полотна», «На дідовій печі олені б'ютьси», «'Ди жию й не зважаю на чес...»)

1. «Метод бесіда»

2. Чи знаєте ви, що таке діалект, говірка?
3. Чим діалект відрізняється від літературної мови?
4. Чи знаєте ви які говірки існують в Івано-Франківській області?
5. Пригадайте діалектні слова які ви чули в нашій місцевості від суспільства або ж можливо від старших людей у діалозі?

Теорія літератури:

«ДІАЛЄКТ (від грец. διάλεκτος – розмова, говір, наріччя) – різновид певної мови, що разом із літературним становить національну мову; засіб спілкування між представниками однієї територіальної чи соціальної групи» [18].

«ГОВІРКА, и, жін. 1. лінгв. Різновид загальнонародної мови, поширений на невеликій території.; 2. тільки одн., діал. Розмова; 3. тільки одн., розм. Манера говорити, вимовляти.» [45].

2. Метод лекція:

Василь Шкурган народився 14 вересня 1952 року в селі Смодна Косівського району на Гуцульщині. Гуцульський колорит успадкований змалку, тому що від народження Василь чув в свої оселі діалект і також розмовляв ним коли виріс. Народився автор у сім'ї робітника деревообробного виробництва. Батько в нього був твердий, справжній гуцул. У Василя Шкургана з його батьком з самого дитинства були теплі, близькі стосунки. Син завжди брав приклад від батька та прислухався його. Мати працювала санітаркою в місцевому санаторії та поралася по господарству. Початкову освіту отримав у школі рідного села. Закінчивши

середню школу в Косові, залишив свою домівку поступив на біологічний факультет Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича. Випускником якого став у 1974 р. Під час навчання на біологічному факультеті Василь Шкурган навчався в школі журналістики при філологічному факультеті, яку також вдало закінчив. Після закінчення університету Василь Шкурган працював від серпня 1974 року молодшим науковим співробітником Львівського відділення УКР НДІРГ.

Переїхав в місто Черкаси у 1978 році, де проживав десять років. Під час проживання в Черкасах працював апаратником виробничого об'єднання «Азот» в Черкасах з грудень 1978 року – по жовтень 1988 року. Мав багато зустрічей, відвідував літературну студію в якій і розпочався розвиток літературної спадщини Василя Шкургана. Саме там він ширше відкрився в своєму захопленні. Так як до того часу він соромився показувати свої вірші. В Черкасах долучився до літературного об'єднання молодих письменників «Ровесник». З 1982 року як поет, та новеліст друкує свої твори багатьох газетах, альманахах, літературних журналах та колективних збірниках, його вірші та новели можна почути з місцевих радіо та екранів телебачення.

Після десяти років праці у Черкасах повернувся в рідну хатину милої Гуцульщини яку змайстрував його прапрапрадід Костин. Василь Шкурган з своєю дружиною та двома доньками на половину хати з бабусею Маринею.

На Гуцульщині став кореспондентом і редактором газети «Гуцульський край» в Косові з вересня 1989 року по червень 1992 року, завідувачем відділу та заступником голови райдержадміністрації в Косові з червня 1992 року по червень 2005 року, головним інженером деревообробного виробництва на Косівщині. Лауреат літературної премії «Князь роси» (2007) імені Тараса Мельничука.

Як активіст громадської роботи Василь Шкурган багаторічно очолював Косівське товариство «Гуцульщина». Член НСПУ з 2012 року. Очолює Косівську первинну організацію Івано-Франківської обласної організації НСПУ.

У 2018 році став редактором книги Іванни Стеф'юк «Рибниця». У 2022 році вийшла книга поезій Іванни Стеф'юк «Дика ягода», автор передмови якої є Василь Шкурган. Став редактором словника «Глумачний словник гуцульських говірок» Михайла Шкрумеляка в якому понад 20 000 слів.

Творчий доробок поета Василя Шкургана

Василеві Шкургану належить провідне місце в літературі кінця ХХ- впродовж ХХІ століття. Найцінніша творча спадщина письменника складається з поезії та прози, які відіграли велику роль в розвитку гуцульського діалекту. Василь Шкурган та його сучасники беруть активну участь у збереженні гуцульського діалекту. Він вважає, що цей діалект по своєму особливий і він вартий уваги народу. Діалектом автор висловлює себе дуже сильно в поезії. Автор можна відносити до таких здібних українських письменників, які дослухаються до голосу народу, простих селян і в першу чергу відчуває самого себе.

Візьмемо до уваги, що писати письменник почав, ще як був дитиною, а видавати книги розпочав на своєму п'ятдесят шостому році свого життя. Хоча неодноразово були пропозиції все ж таки надрукувати книгу раніше але письменник вважав, що коли прийде момент збірки будуть видані. Отож, першою збіркою письменника є «Кілько того світа», що вийшла у світ в 2008 році на видавництві під назвою «Колір-друк» у місті Чернівці. Збірка складається із двох частин. Перша частина збірки є поезія з трьох розділів «Білі полотна», «Допоки Бог корує душу», «Від-ображення». Друга частина збірки складається із новел під назвою «Не пошкодуйте чесу».

Гармонійну, народнопоетичну основу мають поезії, написані в наступній збірці Василя Шкургана «Ади жию» видана 2011 році в Чернівцях у видавництві «Букрек». Ця збірка нам надає поняття того, що ми маємо утверджуватися у цьому житті та досягати процвітань, не зважаючи на те, що нас оточує і що діється в навколо. Замість передмови автор двома абзацами надихає на гуцульський діалект та прочитання цієї книги. Ця збірка також поділена на дві частини: поезії та прозу. Першу частину письменник назвав «Хто обкорує завтра наше єство?». Вірші цієї

збірки надихають нас подумати чи правильно ми живемо, чи вимагаємо ми від себе, що хочемо від інших. Закликає зберігати свою мову, дотримуватись своєї правди та добиватися правди, справедливості для себе та інших. Також читаючи поезію впадає на думку питання, як кожен допомагає народу жити краще, скільки зусиль надаємо цьому. Другу частину названо «Переказ». В цю збірку входить п'ять новел: «Син», «Кашкет», «Барабулі», «Солодкі яблука» та новела «Переказ». Особливість цієї книжки є витіснення повністю літературної мови, що надає ще більше зацікавленості діалектом на допомогу розуміння надано в кінці книжки словничок з гуцульськими словами, тому, якщо є слова які не зрозумілі, легко можна підглянути в словничок. Також за цю збірку автор отримав «диплом та відзнаки міжнародної літературно - мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» в номінації «Література» за самобутню поезію гуцульською говіркою (книга «Ади жию») та публікації в періодиці» [25].

Третьою збіркою поета «Діправді» вийшла 2019 роком, видана видавництвом «Легенда» у місті Києві. Ця книга була виготовлена для поетичним проекту «Стихія». Проект складався з чотирьох збірок. Кожна з них відповідала певній стихії та певному автору. Книга Василя Шкургана відповідає стихії «Земля». Ця збірка віршів передає велику захопленість природою, особливо надається акцент на гірську місцевість. У віршах дуже детально передано звуки природи. Читаючи поезію з цієї збірки, ти переносишся в транс гірських звуків, нібито ти знаходишся зараз саме там де описується у кожному з цих віршів.

Четверта збірка Василя Шкургана яка складається тільки із новел та має назву «Повертин» видана виробництвом «Дискурсус» в 2021 році. У збірку входять новели які яскраво описують життя гуцульських сімей та колорит гуцулів. У збірку входить вісімнадцять новел.

П'ятою збіркою стала книга для дітей «Делінь» яка вийшла у 2022 році. Отже, можна сказати те, що в малій кількості виданих збірок поетом Василя Шкургана, можуть надати більше значення і суті, ніж ті що видають збірки, як випуск нової

газети. Не важлива кількість, а якість виконання роботи з якою на мою думку автор справився. Та незважаючи на вік, автор само розвивається і хоче до кінця свого життя надати людям все, що в його силах.

Збірка «Ади жию» складається з двох розділів. У перший розділ входить поезія під назвою «Хто обкорує завтра наше єство?» та другий розділ «Переказ» складається з п'яти новел: «Син», «Кашкет», «Барабулі», «Солодкі яблука», «Переказ».

Гуцульська говірка цієї збірки це не є просто додатком для візуального стилю, а це внутрішня глибина, сутність цих віршів. Так найкраще можна передати життя ліричних, їхні почуття, емоції, думки. Їхньою мовою можна розкрити внутрішній стан та справжність насправді. Ліричні герої збірки живуть своїм справжнім життям гуцулів. Вони люблять свій народ, землю, мову. На цій землі вони живуть, працюють, люблять, дивуються. Автор звертається до гуцульського діалекту щоб знайти особливого читача яким будуть близькі ці теми також. Так як не кожен може і хоче розуміти говірку, яка є значною частиною здобутку нашої літературної мови. Своєю творчістю він хоче показати, що гуцульська мова жива і буде зеленіти з кожним роком як гори весною.

Збірка починається з поезії «'Би то браму з коня розщипити...», в якій описано образ простого селянина, який прожив вже такий довгий шлях і думає, як залишити за собою хоча б частину культури та душі. Ідея збірки «Ади жию» зображення сили духу та слова правди гуцульського народу, збереження генетичного коду, духовного зв'язку з предками, гуцульського народу їхньої культури мови і традицій.

3. «Метод Мозайка» Аналіз художньої особливості поезії (Робота в групах)

Потрібно розподілити учнів на три групи. Кожна група отримує один вірш автора та має зробити його ідейно–художній аналіз.

Орієнтовне виконання завдання:

1 група . Аналіз вірша «Білі полотна»

У вірші розкрита тема кохання. Вірш описує почуття чоловіка до жінки. Ідея вірша полягає в тому, що відчуття кохання має змогу перенести людину у прекрасні відчуття в які важко повірити наче це сон, а не відбувається на яву.

Композиція твору: автор на початку вірша описує героя, який бачить сон. В сні спостерігає наче білі полотна падають на зелену траву і хлопець з дівчиною присіли біля берега. Далі ліричний герой описує які він відчуває та зізнається, що світ замінить на неї одну. В останніх рядках описуються хмари, які наче стежать за ними з небес.

Образ ліричного героя: думки і почуття ліричного героя неначе зачаровані коханням до дівчини. Він детально описує свої емоції та почуття, що відчуває до неї. Говорить, що це його «мрія», «зваба». Називає дівчину лагідним словом «солодашка». Читаючи поезію є відчуття наче вони поглинають один одного своїм коханням.

Художні засоби:

Порівняння: «полотна...білі як тіло», «хмари...білі як тіло»;

Метафори: «хмари шепталиси»;

Епітети: «мрія легонька», «зваба тежка», «очі п'єнкі»;

Гіпербола: «світ поміняю на ті одну»;

Риторичний оклик: « - Йму си забагло...В'на так хотіла!

Символ: білий колір – символ чистоти, невинності, радості.

Словникова робота:

Видів – бачив;

Дрижєв – дрижати;

Говиркий – говіркий;

Солодашка – солоденька (про жінку);

Пробудивси – прокинувся;

Помінею – заміню;

2 група Аналіз вірша «На дідовій печі олені б'ютьси...»

Тема твору: тема рідного дому. Туга та спогади за рідною домівкою.

Ідея твору: спогади дитинства у рідній оселі та вшанування предків.

Композиція твору: автор описує рідну оселю та веде паралелі з минулим часом. Спочатку автор згадує дідову під на якій і складається сюжет твору. Описує піч на ній зображено фігури з оленями, які наче б'ються та мисливці стріляють. Далі йде розповідь наче на печі беркути сидять з Карпатських гір. Далі ліричний герой помітив кусочки плити які сам підмальовував. Одна з них була надщерблена через те, що колись під час війни москаль, як бив його дідуся і попав по ній. Проте піч ціла, гріє, борщі наварює. В кінці вірша згадує епізод з дитинства, коли дідусь сидів на печі та курил люльку і спостерігав за ним як він росте.

Художні засоби:

Епітети: «крилато гніздютси»;

Метафора: «Піч...борщі наварює»;

Вставні конструкції: «(усі в кептарях)», «(в хаті страша!)»;

Словникова робота:

б'ютьси – б'ються;

Кафля – кахля;

Кептар – хутряна безрукавка (переважно з орнаментом);

Чічка – квітка;

Фалити – хвалити;

Домарит – доглядати за господарством коли усі йдуть з хати;

3 група Аналіз вірша «'Ди жию й не зважю на чес...»

Тема: протест та заперечення лицемірних законів та правил зневажливого ставлення до народної культури та народу.

Ідея: Зберігати і не цуратися своєї мови та культури. Любити свою країну та народ. Виховувати любов до рідної культури в нащадках.

Композиція твору: Ліричний герой розповідає, що живе своїм життям незважаючи на час. Перекриває хату, купує внукам книжки, вчить їх шанувати своє коріння і не забувати своє походження. В другій частині поезії ліричний герой розкриває свої внутрішні думки та переживання, щодо зневажливого ставлення до гуцульського говору від наших вищих верст і не тільки. Розкриває думку, що вони вважають говір має місце тільки в сільській місцевості і це не є вищий рівень інтелігенції. Та в кінці вірша ліричний герой висловлює своє бачення і вказує, що йому байдуже на думку, що комусь не подобається діалект. Він не цурається свого роду, культури і мови.

Художні засоби:

Метафора: «чісати вітри пелехаті», «най си зважі гілеточку волі», «течет житіє», «дрімают...пістолі», «в'єзати гадки»;

Іронія: «Натомість я свистав(!!!), що кому сси не вдав, \шо канкретно не нравітца гонор»;

Риторичне ствердження: «Натомість я свистав(!!!)»; «Й молоко біле-біле дає, / навіть чорна – чоренна корова!..»;

Інвективи: « Доста вже, шо...верховні «вовки» / практикуют гуцулску науку/ (ім кароче довбати мое): / «...роздуплісь ти, а власть-то – от бога!»

Словникова робота:

Ікіс – якийсь;

Гілеточка – тут: одиниця виміру (приблизно 25 кг);

Гадки – думка, міркувати;

4. Мозковий штурм

- Василь Шкурган народився в селі Смодні. (Так)
- Проживав у Чернігові 10 років. (Так)
- Став студентом Чернігівського університету. (Ні)
- Закінчив філологічний факультет у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. (Ні)

- Перший вірш написав коли йому було 7 років. (Ні)
- Перша видана збірка називається «Кілько того світа». (Так)
- Першу збірку видав коли йому було 56 років. (Так)
- Автор пише поезію закарпатським діалектом. (Ні)
- Василь Шкурган дотепер проживає в будинку який був збудований ще його прапрапрадідом. (Так)
- Укладач словника «Тлумачний словник гуцульських говірок» є Василь Шкурган. (Ні)
- Цього року авторові виповнилося 70 років. (Так)

5. «Асоціативний куц»

Завдання полягає в тому, щоб визначити які ж провідні мотиви автор використовує у своїй поезії і закріпити знання за допомогою створення асоціативного куц.

Проникнення учнів в духовну атмосферу Гуцульських віршів перенесуть учнів у пошук самого себе, своєї життєвої позиції та розкриття нових для себе прикладів усвідомлення світу. Поет вміє відобразити душевне почуття людей і самого себе та передати це у віршах. Взявши до уваги вказані методи навчання ми виконуємо мету:

- **Навчальну:** вивчаємо з учнями автора рідного краю, дізнаємося більше про його життєпис, визначаємо тематику поезії та їх особливості;
- **Розвивальну:** розвиваємо уяву, пам'ять, мовлення; вчимося чітко висловлювати думку та працювати в групах; вчимося аналізувати вірші;
- **Методичну:** породжуємо знання і навички за допомогою інноваційних технологій;
- **Виховна:** виховуємо любов до читання та літератури; зближуємо до пізнання рідного краю; плекаємо любов до рідної землі, культури, традицій та звичаїв; виховуємо патріотів своєї землі;

Варто зазначити, що вивчення життя і творчості Василя Шкургана є доцільним на уроках літератури рідного краю. Завдяки розробленим завданням, які подані вище, школярі розвивають творче пізнання нових знань про рідний край. Завдання викликають зацікавленість то вивчення матеріалу. Завдяки цим методам та прийомам виявити здібності учнів, їхню сильнішу чи слабшу сторону. Учні навчаються вести діалог під час виконання завдань, знаходити спільні погляди та позицію для спільної мети.

3.2. Рекомендовані методи та прийоми для вивчення творчості Василя Шкургана на уроці позакласного читання.

Позакласне читання – це вид читання учнів самостійно рекомендованої літератури шкільною програмою за категорією класу.

Під час читання ми розвиваємо свою вимову, уяву, мислення, пам'ять. Читання нам дає змогу глибше сприймати тексти та формує людину з середини як індивідуальну особистість з своїми поглядами, розумінням та мисленням. За допомогою уроку позакласного читання школярі навчаються підбирати художню літературу самостійно яка викликає більший інтерес, аналізують текст та висловлювати свою думку. Позакласне читання дає змогу учням розвивати свою уяву та розвивати індивідуальну думку та себе як особистість. Такий вид уроку дає

змогу учням читати та вивчати літературу в школі не тільки за шкільною програмою, а розвивати свої зацікавлення та інтереси в художній літературі.

У школі переважають два види позакласних читання. В перший вид входить література яка визначена офіційно шкільною програмою. Для кожного класу є відповідна рекомендована література. В другий вид входить література яку можуть обрати вчителі з учнями за індивідуальним захопленням. Найважливіша мета уроку позакласного читання є можливість пустити коріння любові до книги та української літератури в цілому. Зазвичай список рекомендованої літератури позакласного читання учням повідомляють на літні канікули після закінчення шкільного семестру. Це робиться для того, щоб за літо учні могли опрацювати більше матеріалу.

Позакласне читання учням збільшує читацький кругозір. Найбільш доречними прийомами на уроках позакласного читання є: інсценування, театралізація, конференції, диспути. Також використовують уроки-вікторини, урок-спогад, урок-дослідження, урок-конференція. На уроках позакласного читання використовують такий тип навчання як урок-бесіда за конкретним твором або книги автора.

Можна запропонувати ще такі види робіт: анкетування, підготовка матеріалів для роботи, індивідуальні і колективні бесіди, звіти учнів про самостійне читання творів, введення читацького щоденнику, складання маленьких каталогів, із картками, що містять бібліографічні відомості автора, ведення альбому ілюстрацій до твору, ведення робочого зошита з позакласного читання, написання рецензій, відгуків, рефератів та творів на прочитану книгу.

Також форми та методи уроків можна використовувати такі ж як і на класичному проведенні уроку. На таких уроках можна теж дізнатися про життя і творчість письменника та поглиблено аналізувати творчість автора на якого не виділено час за шкільною програмою. Творчість Василя Шкургана не вивчають за

шкільною програмою, тому дізнатись життєпис нового автора для школярів потрібно для подальшого вивчення його творчості.

Щоб урок позакласного читання пройшов цікаво, потрібно застосовувати творчі завдання для учнів. Якщо автор не знайомий учням, тоді потрібно підготувати матеріали про автора та його творчість. Для вивчення поезії на уроці позакласного читання переважають інсценування і читання віршів напам'ять та аналіз поезії. В цьому випадку учні будуть зосереджені на поезії і додатково будуть розвивати пам'ять під час вивчення твору.

Перед проведенням уроку позакласного читання учитель повинен попередити учнів та обрати тему з учнями, щоб діти мали змогу підготуватися до завдань. Для продуктивного проведення уроку позакласного читання пропоную застосувати такі завдання для вивчення творчості Василя Шкургана.

Фрагменти уроку з використанням поданих методів та прийомів:

1. «Ажурна пилка» – це метод, який використовується роботою в групах. Він дає змогу опрацювати за короткий час велику кількість інформації.

1. *Група – Бібліографи.* Готують літературний паспорт автора.
2. *Група – Декламатори.* Учні готують виразне читання поезій поета.
3. *Група – Літературознавці.* Аналізують поезію Василя Шкургана, визначають тему, ідею та художні засоби поезії.

1 Група – Біографи.

Приблизні схема біографії за опрацьованим матеріалом учнями.

Василь Іванович Шкурган

- Народився 14 вересня 1952 року в селі Смодна, Косівського району на Гуцульщині;
- Виховувався у сім'ї робітника деревообробного виробництва, а мати працювала санітаркою у місцевому санаторії;
- Початкову освіту отримав у рідному селі;
- Середню школу закінчив у м. Косові;

- Перші вірші розпочав писати у п'ятому класі;
- Навчався на біологічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та паралельно навчався у школі журналістики при філологічному університеті;
- Працював: молодшим науковим співробітником науково-дослідного інституту рибного господарства у Львівській області; фотохіміком і вчителем в Косові; Апаратником виробничого об'єднання «Азот» 1978 року – жовтень 1988 року; став завідувачем відділу та заступником голови райдержадміністрації в Косові; працювати головним інженером деревообробного виробництва в Косові;
- В Черкасах долучився до літературного об'єднання молодих письменників «Ровесник»;
- очолював Косівське товариство «Гуцульщина»
- Лауреат літературної премії «Князь роси» у 2007 році імені Тараса Мельничука, яка була присвячена до шістдесяти п'яти років вшанування з дня його смерті;
- Перша збірка видана у Чернівцях під назвою «Кілько того світа» 2008 рік;
- Друга збірка «Ади жию» видана у Чернівцях 2011 роком;
- Третя збірка поезій «Діправді» видана 2019 році видавництвом «Легенда» у місті Києві; Ця книга за версією ПЕН 2019 року увійшла у рейтинг найкращих українських книг.
- Четверта збірка складається з новел «Повертин» видана виробництвом «Дискурсус» в 2021 році;
- Перша збірка для дітей «Делінь» видана 2021 році; отримав нагороду у номінації «Дитяча література» обласного конкурсу «Краща книга Прикарпаття 2021»;
- Спочатку перекладав свої твори на літературну мову;

- Коли Василь Шкурган дав прочитати декілька поезій гуцульською, Василь Герасим'юк помітив щось в цьому прекрасне та особливе. Підійшовши до Шкургана, Василь Герасим'юк йому сказав: «Воно в тебе дуже не погано є, ану попробуй ще трошки більше, не стримуй себе» [9].
- Зараз на пенсії і проживає у оселі яку побудував його дід у четвертому поколінні;
- Одружений; У шлюбі виховали двох доньок та виховують внуків;
- Цього року виповнилося 70 років;

2 Група – Декламатори.

Учні декламують поезію із збірки «Кілько того світа».

3 Група – Літературознавці

Орієнтовне виконання завдання:

Основний мотив – спогад про минуле та батька який покинув цей світ; єднання людини з природою;

Епіграф взятий з біблійного джерела

Художні засоби:

Епітети: «Скривавлені шпари» [66, с.53];

Алегорія: «...Капелюхи їх – пристрілені мішені» [66, с.52];

Метафора: «Сиділи зігнуто у потемку кишені» [66, с.52]; «носив такі слова на споді» [66, с.52]; «Тулились до серця в нагрудній кишені» [66, с.52];

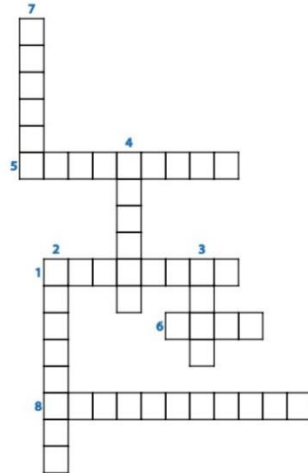
Риторичне ствердження: «В світ вступаєте з гострого кінця!» [66, с.52];

Антитеза: «Доля чи щаслива, чи крива, а душа у чоловіка – острива!» [66, с.52-53];

Символ – перетворення цвяхів у живу істоту з душею (птаха, людину);

2. «Кросворд»

ВАСИЛЬ ШКУРГАН

По горизонталі: 1. В якому місці видана перша збірка автора?. 5. Хто з товаришів підштовхнув автора більше використовувати говірку у поезії?. 6. Скільки книг випустив Василь Шкурган на даний момент?. 8. Який діалект використовує у творчості?.

По вертикалі: 2. Куди переїхав автор з рідної домівки на 10 років?. 3. Що за символ використовує автор, який пов'язаний з його батьком?. 4. Де народився Василь Шкурган?. 7. Хто автор за освітою?.

Відповіді: 1 – Чернівці; 2 – Чернігів; 3 – цвях; 4 – Смодна; 5 – Герасим'юк; 6 – п'ять; 7 – біолог; 8 – гуцульський;

3. Завдання «Знайди пару». У завданні учні повинні з'єднати пари. Підібравши правильний епіграф до поезії

Епіграфи	Поезія
<p>А «Слова мудрих – Немов оті леза в гірлизі І немов позабивані цвяхи, складачі ж таких слів, - вони дані від одного Пастиря.» [66, с.52]; Книга Еклезіастова. 12:11</p>	<p>1 «Очі Майдану перед очима...»;</p>

<p>Б <i>«В блакиті він завис недвижний. Розпростертий, Мов над життям грізний, Невинний образ смерти. Здаєсь, що до небес Він гвоздями прибитий...»</i> [66, с.58]; Іван Франко</p>	<p>2 «Жменя цвяхів із кишені мого тата»;</p>
<p>В <i>«Зостається шукати себе, і останній сірник, що в найдальшій кишені, колючий, як цвях.»</i> [66 с.62]; Юрій Андрухович</p>	<p>3 «Не сховати лиця від мерця»;</p>
<p>Г <i>«що варте колесо без теї рафки Як блисне цвях в підтілесну гуму»</i> [66 с.85]; Тарас Девтюк</p>	<p>4 «Так мало – мало днів...»;</p>

Правильні відповіді: А-2; Б-4; В-3; Г-1;

4. «Евристична бесіда»

Можливі запитання для обговорення:

- Назвіть риси характеру й творчості Василя Шкурмана, які вам найбільше були помітними у творах?
- Яких поглядів дотримувався Шкурман?
- Як ви можете пояснити чому автор саме так назвав розділ поезій «Відображення»?

5. Інтерактивна вправа «мікрофон»:

- Поезія Василя Шкургана відкрилась мені...
- Найбільше мені запам'яталося...
- Я розділяю з автором думку про те, що...
- Найскладнішим для мене сьогодні було...
- Найбільше мені сподобалася думка (рядки з поезії)...

Взявши до уваги вказані методи навчання ми виконуємо мету:

- **Навчальну:** знайомимось з новим автором для школярів, дізнаємося більше про його життєпис, визначаємо тематику поезії та їх особливості;
- **Розвивальну:** розвиваємо увагу, пам'ять, мовлення; вчимося чітко висловлювати думку та працювати в групах; вчимося аналізувати вірші; розвиваємо комунікацію в групах з іншими людьми;
- **Методичну:** породжуємо знання і навички за допомогою інноваційних технологій;
- **Виховна:** виховуємо любов до читання літератури; викликаємо правильне ставлення до літератури; плекаємо любов до рідної землі, культури, традицій та звичаїв; виховуємо патріотів своєї землі, які мають свої погляди та позицію;

Звертаючись до уроку позакласного читання, школяр розвиває любов до читання, допомагає визначитися з потягу до конкретної літератури. Такі уроки допомагають формувати індивідуальний смак до літератури та її вивчення.

3.3. Позакласний захід на тему «Літературна кав'ярня. Зустріч з письменником»

В програмі для школярів з української літератури передбачені позакласні заходи. Дамо визначення, що таке позакласна робота: «Позакласна робота – це складова частина навчально-виховної роботи школи і є однією з форм організації дозвілля учнів, а також сукупністю різних видів діяльності, що володіє широкими можливостями позитивної дії на учнів і є самостійною сферою

навчально-виховної роботи вчителя, яка здійснюється у взаємозв'язку з роботою на уроці. Це система занять, заходів і організованого навчання учнів, що проводяться в школах і поза ними під керівництвом учителів, громадськості, органів учнівського самоврядування» [37, с.3].

Для такого виду роботи, потрібна попередня ретельна підготовка. Визначивши тему уроку, вчитель повинен повідомити її учням та вказати завдання до підготовки. Василь Шкурган є автором нашого часу, тому я запропоную організувати живе спілкування з автором. В такому випадку учням потрібно було проаналізувати біографію та творчість автора з можливих джерел: інтернет ресурсів, бібліотек та скласти перелік запитань які б хотіли задати автору. Також учням було завдання розподілити між собою поезію Василя Шкургана та вивчити. Пропоную розглянути план-конспект позакласного заходу під час тижня української літератури в 10 класі на тему **«Літературна кав'ярня. Зустріч з письменником Василем Шкурганом».**

Метою заходу: організувати спілкування учням з автором; розвивати в учнях комунікативні навички; налагодження спілкування з людьми; ознайомити учнів із життям та творчістю автора; розширити знання з літератури рідного краю, формувати вміння читати вірші напам'ять; виховувати в учнях любов до місцевої літератури в якій вони проживають;

Обладнання: збірки Василя Шкургана;

Тема: «Літературна кав'ярня. Зустріч з письменником Василем Шкурганом».

Хід заходу

I. Організація учнів

II. Мотивація діяльності. Оголошення теми заходу.

Слово вчителя.

Дорогі учні! Сьогодні ми зібрались тут для більшого пізнання літератури рідного краю. Вивчення історії, культури, літератури та традицій нашого народу виховує у нас повагу та любов до рідного краю та заохочує розповсюджувати її та

розвивати. Тому сьогодні ми маємо змогу зустрітись з автором, який живе своїм на родом та плекає звичаї, мову, культуру свого краю – Гуцульщини.

Ми вітаємо в нашій літературній кав'ярні Василя Івановича Шкургану -поета, новеліста, громадського діяча, активіста, публіциста, педагога, біолога, редактора, інженера. Члена Національної спілки письменників України. Лауреат літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука. Отримав диплом та відзнаки міжнародної літературно - мистецької екологічної премії «Corona Carpatica» в номінації «Література». Випустив у світ книжки поезій та новел: «Кілько того світа» (2008 р.) та «Ади жию» (2011 р.), «Діправді» (2019), збірку новел «Повертин» (2021), та книжку для дітей «Делінь» (2021).

Слово надається Василю Шкургану.

Автор: Доброго дня, всім присутнім. Я радий, що була змога бути присутнім на заході. Із задоволенням познайомлюся, поспілкуюся та відповім на всі ваші запитання.

Учень 1: Доброго дня. Ми теж раді Вас вітати на нашому заході і даєте нам можливість дізнатись життєпис від першого лиця, а не тільки з літературних джерел. Давайте розпочнемо з класичного запитання. Розкажіть, будь ласка, де і коли ви народилися?

Автор: Я народився 14 вересня 1952 року в селі Смодна, Косівського району на Гуцульщині. Недавно мені виповнилося 70 років. На даний момент проживаю в будинку в якому народився та зростаю. Хата в якій проживаю побудована ще моїми давніми предками.

Учень 2: Вам відомо хто і коли збудував вашу домівку?

Автор: Хата в селі Смодна, в якій я мав щастя народитися і приємність проживати дотепер на своєму 70-му році життя. Була збудована в проміжку 1867-1882 років. Достовірніше не скажу, тільки можу припускати за датами проживання причетних до її побудови і проживання. Якогось документального підтвердження про купівлю землі на жаль зберегти не вдалось. Хату біля сільської вулиці надійно

побудував «газда» - Костин Лепкалюк 1826 – 1892 роки його життя. Це мій прапрапрадід. Він побудував цю хату для свого найстаршого сина Івана, а синів було три.

Учень 3: Розкажіть більше про свого предка Костина Лепкалюка.

Автор: Від старожилів навколишніх сіл ще й сьогодні можна почути добре слово та відчути повагу до славного господаря і захисника Костина. Хоча вже 130-літня відстань промайнула після його гідного життя. Варто зауважити те, дуже приємно, що «контури портрету Костина Лепкалюка із старого Косова» приязно описані спогади «Живі відгуки давнини» та поміщені в книжці «З гір Карпат» відомим письменником Михайлом Ломацьким. Книжка видана 1967 року в Мюнхені коштом Костиного правнука, інженера Мирослава Мирона Лепкалюка з Нью-Йорку. Прочитую вам слова з книжки:

«Назвати когось на Гуцульщині «таздов», — зауважує тут Ломацький, — означало віддавати йому найвищу честь, «гонір і пошнівок», бо слово «тазда» було синонімом найкращих особистих і громадських гуцульських чеснот, ознакою свого роду аристократизму. Костин Лепкалюк був великим багатієм. Але не тим гордився він, а тим, що його таздов годним і передовим називали, на перше місце садовили, до його слів і порад прислухувалися. У гуцула-тазди не лише комори-кліті були повні, була й голова повна розуму та розсудку, душа повна християнських чеснот, серце сповнене любови до всього рідного, до Бога й до всього, чим Господь Гуцульщину обдарував. Лише ноги гуцулів крутили пляями й стежками, але їх душі знали шляхи прості, не лукаві й не зlobні, і ними ходили. Пильно дбалось, щоб із тих доріг не зійти на манівці, бо тоді тазда переставав бути таздою. У тазди все мусіло бути таздівське: жінка, діти. Таким таздою, славним на всі Карпатські гори, був Костин Лепкалюк із Старого Косова. Костин Лепкалюк, посол до Віденського парламенту й трикратно посол до Галицького Сейму, а згодом його потомки відіграли велику роль у житті нашої Гуцульщини» [33].

Декілька абзаців нижче Михайло Ломацький продовжує так: *«Правдою ж було і є, що народ, який живе і дальше жити бажає, черпає життєву силу й снагу від своїх предків, іде їх слідами й продовжує їх працю, росте і підноситься щораз вище. Без підвалин, без фундаменту, не можна будувати дому для потомків. А таким «будівничим» на Гуцульщині був безперечно Костин Лепкалюк. Залишив потомкам тривкий дім, а в ньому почуття людської і національної гідності та гордості, любов до всього рідного й готовність ставати в його обороні перед ворожим наступом» [33].*

Ці слова мені гріють душу, адже зараз проживаю в справжній духовності свого предка. Стараюсь щоб бути достойним його стійкості, гідності. Також є приємний факт того, що у нашому селі назвали на його честь вулицю на колишній Костиній садибі, а тепер на межі до нашої.

Учень 4: Вашу оселю можна вважати пам'яткою. А який ваш будинок мав вигляд?

Автор: Хата виглядає як звичайний тип традиційної гуцульської архітектури під дахом з чотирма схилами. Є з вікнами та призьбою до сонця на подовж цілої хати. Посередині хати курні сіни (місцева назва «хороми») та двома кімнатами дві на дві половини від хоромів. В хаті є комора для продуктів та посуду. Також зроблене піддашся для дров з різних боків хати.

В одній з кімнат висить полиця від дверей на якій розкладені розмальовані миски і полумиски. Також в кімнаті знаходиться широку лавиця подовж віконної стіни, ліжко та ліжники (Ліжники – це великі ковдри з геометричним візерунком, виготовлений з грубої вовни). Також знаходиться перекладка щоб вішати одєжу та велику піч для спання й готування їжі. Стоїть ослінчик (маленька лава) з двома відрами свіжої води. Коло хати збудовано стайню з стодолюю для худоби і птиці, сіна та сільськогосподарського спорядження. Колись в городі не було своєї криниці, то коло цісарської дороги з Косова на Кути, собі і людям викопано криницю.

Напроти стодоли була сплетена з лози покрівля для зберігання качанів кукурудзи та облаштовано сушарню для копчення.

Ще з спогадів знаю, що за хатою було загороджено територія для худоби. За якийсь час від печей домурували цеглові димоходи на дах, а з одного коридору забивши задні двері, зробили жилу кімнату. Також добудували ще одне господарське піддашся поряд з коморою з невеличким підвалом. Переробили дерев'яні стіни в кімнатах та утеплювали, щоб заховати побілку.

Учень 5: А як зараз виглядає оселя? Чи залишили ви її таку яка вона була?

Автор: Поряд з старою збудована нова двоповерхова хата. Але ще живемо в дідизнині і там затишніше. Теперішній її інтер'єр наповнений гуцульськими виробами, що милують душу: керамічними і різьбленими, вишитими тканинами, кованими з металу і плетеними з лози картинами, писанками. В хаті досить багато книжок. За вікнами в пташиному щебеті квітник і плодовий сад з виноградником. І небо з сонячним капелюхом. Вони підсилюють життєву силу, що живиться буйними карпатським світом, підштовхують до творчості. В цій енергетиці, в стінах дому народжується багато моїх віршів.

Учень 6: Кому все таки перейшов будинок після прапрапрадіда Константина Лепкалюка?

Автор: Отож, хата для проживання будувалася синові Іванові як я говорив раніше. В цю хату все таки перейшов жити син Константина Лепкалюка, Іван з дружиною Настєю. Вони мали трьох доньок. Наймолодша їхня донька Параска, вона була моєю прабабцею. Залишилась жити в цій хаті до кінця життя. Була домогосподаркою. Проте життя її не було довге. Тому, що вона прожила, тільки 40 років. Вишла заміж за Максима і в неї змінилося прізвище на Лаюк. Їх син одинак Василь Лаюк (1909-1979), мій дід, також прожив тут все своє життя працювавши столярем і пекарем. Саме Максим, мій прадід, уже з дорослим сином Василем вперше перекривали хату. Дід Максим одружився на бабі Марині, які виховали обоє мою маму Ольгу. Вона була одна в сім'ї. Коли виросла вийшла за сусіду Івана

Шкургана, змінивши відповідно прізвище з Лаюк на Шкурган. Та в сімейному шлюбі привели на світ мене і молодшу сестру Марусю. Наразі хату ділили дві сім'ї: в одній половині — дід Василь з бабою Мариною, а в другій — ми з татом і мамою.

Учень 7: Ким були Ваші батьки?

Автор: Мати була одна в сім'ї, як я вже казав. Тато з дідом були столярами, майстрували й дозирали сад. Батько був робітником деревообробного виробництва. Мама з бабою працювали санітарками в місцевому санаторії та поралися по господарстві, на городі.

Учень 8: Як пройшло ваше дитинство?

Автор: Своїх перших шість років я прожив в «обіймах» цієї хати і маю найтепліші спогади про її кожний закуток, про задушевні зустрічі з далекими і ближчими гостями, про звичні та й нестандартні бесіди. Тоді ще радіо та телевізорів не було. В цій хаті, що тепла зимою і прохолодна в спеку, з татовою допомогою я навчився читати. Далі ми жили в новозбудованій батьками хаті поряд, а в старій — «дідо з бабов». Але найцікавіше життя там продовжувалося. Початкову освіту здобув у школі рідного села. Середню школу закінчив у Косові.

Учень 9: Де ви навчалися та ким працювали?

Автор: Через навчання та пізніше і роботу, я повинен був переїхати з рідної Гуцульщини. Після закінчення школи я вступив на біологічний факультет Чернівецького державного університету. Випускником якого став у 1974 році. Під час навчання на біологічному факультеті ще навчався в школі журналістики при філологічному факультеті яку теж вдало закінчив. Після навчання працював молодшим науковим співробітником Львівського відділення УКР НДІРГ. Та робота змусила переїхати в місто Черкаси у 1978 році, де прожив десять років. Там працював 10 років апаратником виробничого об'єднання «Азот» до 1988 року. Потім повернувся на рідну Гуцульщину де став кореспондентом і редактором газети «Гуцульський край» в Косові, завідувачем відділу та заступником голови

райдержадміністрації в Косові. Пізніше працював головним інженером деревообробного виробництва.

А зараз я на пенсії і ми разом з дружиною чекаємо в гості своїх дітей та внуків, пораємося на городі. Також я дуже люблю ходити в гори, там я сильно надихаюсь і відпочиваю душею. Також доглядаю свій виноградник та люблю риболовлю. Я вже в старшому віці, проте беру активну участь в різних заходах, фестивалях, більше почав приділяти увагу свої творчості та розвитку гуцульської культури не тільки в межах гуцульського краю, а й по всій території України та за її межами. У важкий час війни приєднуюсь до волонтерства, щоб в якійсь мірі пришвидшити нас до перемоги.

Учень 9: З якого віку ви почали писати?

Автор: Розпочав відчувати потяг до поезії в п'ятому класі тоді і написав перші вірші. Від того моменту творчість мене від себе не відпускає. Мав багато зустрічей, відвідував літературну студію в якій і розпочався розвиток літературної спадщини, тому що, саме там я розпочав демонструвати свої вірші на людях. До того часу я соромився показувати свої вірші. Спочатку як писав вірші з діалектом, то старався перекладати їх на літературну мову, щоб людям було зрозуміліше. Проте зараз я сміло пишу вірші діалектом і людям це до вподоби. Випустив у світ книжки поезій та новел: «Кілько того світа» (2008 р.) та «Ади жию» (2011 р.), «Діправді» (2019), збірку новел «Повертин» (2021), та книжку для дітей «Делінь» (2021).

Учень 10: Що можете сказати про історію написання ваших книжок. Кожна з них має свою долю, свій початок і своє народження?

Автор: «Мені на цю тему, напевно, легше і важче говорити на відміну від філологів. Бо я не філолог. Я біолог за освітою, а написання книжок та взагалі того, що я пишу, то є просто така внутрішня свобода» [1].

«От чому і майдан відбувся. Це є оновлення так само, як оновлення зараз іде до призабутої культури і мови. Так само розумний протест народу. Я так собі це

розумію і сприймаю. Майдан відбувся, бо то є оновлення. Люди хочуть позбавитися того тягаря, лишнього, непотрібного, шкідливого. Як говорив Тарас Григорович Шевченко: «І на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люде на землі». І от і пророчі слова які нас напевно тримають, виражають» [1].

Учень 11: На даному етапі вам легше писати літературною мовою чи все таки батьківською?

Автор: «Напевно, однаково. Чому? Бо я спочатку починав писати літературною мовою, а потім якось внутрішній спротив тому, що асиміляція затирає нашу мову і може в якійсь частині і культуру всю. І я просто попробував не то, що спеціально, а так знаєте, як на хвилі такої емоційного самовідтворення. А мені Василь Герасим'юк каже : *«В тебе дуже непогано воно є. Ану попробуй ще трошки більше, не стримуй себе»*. Ну і так пішло. Тому я діалект використовую і в прозі і в поезії. Я відкрив для себе останнім часом, що діалектне вираження свого, воно в поезії дає навіть ширші перспективи. Чому? Тому, що наша мова має багато таких слів, звороти які просто неповторні. Є ще один момент крім мови у гуцульському спілкуванні. Дуже багато значить міміка жести, акценти і та інтонація, співучість. Вона інтонує певну думку і певне відношення до того про що говориться» [1].

Учень 12: А от у суспільних подіях, які ви спостерігаєте ви залишаєтесь осторонь чи навпаки?

Автор: «Я був у грудні 8 діб і в січні 9 діб на майдані, простудився й поїхав, а так би був ще більше. От, неможна зараз бути осторонь ніяк. Ми маємо зараз такий період часу між шекспірівським *«бути чи не бути»* і Сосюреним *«я українець, стріляй!»*, правда. Це є та трагедія яку неможливо нікому оминати, бо той котрий сидить збоку і чекає, що якось воно буде і обійдеться без мене, то він у ті колеса історії попадає по волі випадку перший» [1].

Учень 13: Чи висвітлюєте ви у своїй творчості всесвітні події чи тільки віддані гуцульському середовищу?

Автор: Я залишаюся в темі гуцульського середовища. Про те, що стосується кожної людини в державі, автоматично стосується всіх. Тому їх неможливо оминати і не потрібно. Про це треба говорити. Я поезію сприймаю не науково, а як емоцію, що притаманна людині в той чи інший період.

«Так от сьогоднішня емоція вона така, що можна гуцульською говорити то, що стосується кожного у світі» [1].

Зараз в мене період маленького шоку. Я собі називаю такий період життя як накопичення. Я ніколи не заставляю себе писати. Не маю такого принципу, що маю написати щось кожного дня. Я є вільний в написанні. Коли я хочу щось висловити, тоді я пишу. Так я себе веду у творчості – вільно. Я ніколи себе не силую, не примушую писати. Не починаю видумувати щось. В мене немає мети добитись якоїсь слави. Я пишу тоді коли мені хочеться писати. Я навіть першу свою збірку випустив у 2008 році. Це мені було 56 років.

Учень 13: Чи можете зачитати поезію яка вам найбільш імпонує?

Автор зачитує вірші: «На дідовій печі олені б'ються», «Берега шкода: повинь куснями глигає» із збірки «Ади жию».

Учень 14: Ви пишете гуцульською мовою. Вас розуміють представники косівського району, а от як відбуваються ваші зустрічі з аудиторією, як сприймаються ваші вірші?

Автор: Я був приємно вражений від того як сприймають мою поезію поза межами Гуцульщини. І я зробив висновки, що вірші написані гуцульським діалектом цікаві не тільки гуцулам. Наприклад, мої вірші дуже гучно сприймають у Львові і мене це приємно вразило.

Учень 15: Чи не виникає потреби у перекладі книги на літературну мову і чи не боїтеся, що вас зрозуміє мале коло людей чи просто та аудиторія яка не володіє гуцульською мовою приймає вас втішно бо гарно у вас все це звучить ?

Автор: Коли я проживав у Чернігові 10 років і в мене там залишились друзі. Я з ними ходив у літературну студію. В моїх збірка завжди поданий словник

діалектів які використані і в поезії і в прозі. Якщо слово не відоме, то можна заглянути туди. Якось сказав мені один товариш: *«Що ти знаєш, каже, Василю, я мушу не мушу, а від душі читаю зо два три рази. Не тому, що спершу я чую музику, а потім я вже вникаю більше в зміст, а в третій раз я вже розкошую бо розумію про що до чого і знаю вже пояснення слів»* [1].

А для чого пишеться книжка? Для того, щоб вона запала до душі і її хотіло взяти до рук ще раз. Тому зваживши таку позитивну реакцію з інших регіонів, то я зрозумів, що в Україні така поезія сприймається досить добре. Звичайно потрібно додавати словничок, бо деякі слова дійсно є не зрозумілі, особливо для дальших регіонів. От наприклад, я захоплююсь лемківськими піснями. Для розуміння деяких слів мені потрібен словник, коли мені потрібно я до нього заглядаю. *«Я взагалі словники можу читати як художню літературу»* [1].

Учень 16: Чи є якісь гарні словники, щоб можна було вивчати гуцульський діалект більше.

Автор: Є словник який ми в косові робили редактором цього словника є я. Це «Тлумачний словник гуцульських говірок» [62], автор Михайло Шкрумеляк. Тут є понад 20 тисяч слів. Також в останні роки вийшло дуже багато гарних словників:

- Словник «Гуцульські світи. Лексикон» [60] Наталія Хобзей, Тетяна Ястремська, Оксана Сімович, Ганна Дидик-Меуш;
- «Гуцульські говірки. Короткий словник» [15] Ярослави Закревської;
- Словник Марії Астафєвої «Словник гуцульських говірок»;
- Василь Грещук науковець з Івано-Франківська «Гуцульська діалектна лексика та фраземіка в українській художній мові». Вийшли вже 2 томи. Тут взяті письменники які пишуть діалектом які розтлумачені і витримки з художніх творів. Тут є багато витримок і з мої творів також.

Учень 17: Дякуємо Вам за рекомендовані словники. Чи плануєте ви ближчим часом видати ще якісь книжки?

Автор: На даний момент не працюю над виданням конкретної книги. Але думаю, що скоро розпочну думати над книгою та коли це буде поки що не відомо.

Учитель: Василю Івановичу, щоб зробити Вам приємність, деякі учні з класу вирішили прочитати ваші вірші на пам'ять. Вони дуже старались підібрати інтонацію та правильно наголошувати слова, тому не судить строго.

На цьому етапі учні декламують особисто вибрані вірші, які їм найбільше заімпонували.

Учень 18: Нам дуже приємно, що змогли з вами зустрітися та поспілкуватися. Дуже приємно було вести розмову та дізнаватись про ваше життя багато цікавих фактів. Також із захопленням слухали про ваші вподобання, думки та позиції щодо деяких питань.

Автор: Дякую і Вам за зустріч. Ви створили дуже приємну та теплу атмосферу в якій я себе почував як дома. Був радий поділитися своїми думками. Мені дуже приємно було почути від вас розповідь моєї поезії. Ви дуже гарно постарались. Молодці!

Вчитель: На такому гарному моменті нам потрібно завершувати нашу зустріч. Ми дуже вдячні Вам, що завітали до нас в школу та поділились своїм життям та досвідом із нашими учнями. Ми бажаємо Вам творчого натхнення, здоров'я та мирного неба. Будемо очікувати вихід нової збірки від вашого імені. До нових зустрічей!

Такий виховний захід дає змогу розширити творче бачення школярів. Побачивши і поспілкувавшись з автором наяву вони дізналися багато цікавих деталей про нього, які не пишуть в книгах. Захід-інтерв'ю дозволив учням зрозуміти, що це за письменник, які він має пріоритети, позиції, думку щодо деяких проблемних питань. Ці ознаки їм допоможуть краще зрозуміти суть його творчості і який самий посил він заклав у свої художні твори.

Висновки до розділу 3

У програмі шкільного курсу не передбачено вивчення життєпису та творчості Василя Шкургана. Учитель може запропонувати його вивчення на уроках літератури рідного краю, позакласного читання та на позаурочних заходах. У роботі було запропоновано методичні рекомендації на тему вивчення життя і творчості Василя Шкургана для 11 класу для уроків літератури рідного краю та позакласного читання. Також створений план-конспект проведення позаурочного заходу на тему «Літературна кав'ярня. Зустріч з письменником Василем Шкурґаном». Методичні рекомендації в подальшому можна використати для підготовки уроків у школах Івано-Франківщини, Буковини та Закарпаття.

Висновки

Отже, в результаті проведеного дослідження дійшли таких висновків та узагальнень.

Дізналися цікаві факти родинного дерева Василя Шкургана. Один з предків Костин Лепкалюк був посолом Віденського парламенту та трикратно посолом Галицького Сейму. Який дуже любив Гуцульщину. Таке захоплення Гуцульщиною передалося предками і Василеві Шкургану. Автор проживаючи в Чернігові 10 років, все таки повернувся до рідної домівки у село Смодна і проживає там до цього часу. За професією біолог, проте в душі гуцульський письменник.

Автор розпочав видавати збірки дуже пізно, але стверджує, що він не мав на меті прославитися і представляти себе гучно на весь світ. Ніколи не змушує себе насильно писати та придумувати сюжет. Він пише душею та голосом гуцульського народу. Все життя працював та ніколи не зраджував своєму народу, культурі та традиціям. Письменник дуже турбується тим, що пропадає гуцульська культура та архітектура. Своєю творчістю дає змогу розвиватись гуцульській культурі та не пропадати із горизонту.

Проаналізувавши дві збірки письменника «Кілько того світа» 2008 р., «Ади жию» 2011 р. дійшли до таких висновків.

Отож, першою збіркою письменника є «Кілько того світа», що вийшла у світ в 2008 році. Збірка складається із двох частин. Особливо потрібно виділити цикл поезій «Від-ображення», в якій зібрані вірші з епіграфами від різних авторів, а також художньо осмислено образ цвяха. Сама назва циклу дає нам зрозуміти, що йдеться про відображення конкретного образу. Відкриваючи перший вірш, можна одразу зрозуміти, що це за символ. Незважаючи на цілком буденний вигляд цвяху, в автора є багато асоціацій пов'язаних з ним. Найбільше він асоціюється з його рідним батьком. Цикл віршів «Від-ображення» розпочинається з вірша присвяченому батькові автора. В ньому автор згадує про жмені цвяхів у кишені його

батька. Тож символ цвяха асоціюється з образом батька і його працею, щоденними клопотами.

Автор образ цвяха розглядає не як предмет, а як щось метафоричне, алегоричне на якому все тримається. Фактично можна вважати, що на цвяхах тримається все. В метафоричному аспекті цвях може приєднати людей, прибити щастя, горе, любов, ненависть, біль, жагу. Поет вважає, що цвях схожий на людину в цілому.

Трансформуючи біблійно-християнський образ Христа, автор розповідає про біль, який переживають люди. Проникнувши у біблійну символіку хрестового розп'яття, Василь Шкурган подає українську трагедію через призму особистих переживань. Митець тонко відбиває духовну муку і жах ліричного героя від трагедій, які відбуваються і відчуюються в людському житті.

Гармонійну, народнопоетичну основу мають поезії, написані в наступній збірці Василя Шкургана «Ади жию», в якій закладені узагальнення життєвого досвіду: як ми маємо жити, як сприймати життєві труднощі. Замість передмови автор двома абзацами надихає на читання гуцульським діалектом та заохочує до прочитання цієї книги. У поезіях цієї збірки, автор використовує значно більше діалектизмів. Це нам говорить про те, що з кожною збіркою, автор сміливіше використовує говірку у своїх текстах. Ця збірка також поділена на дві частини: поезії та прозу. Вірші цієї збірки пов'язані з філософією замислюватися над людськими вчинками. Поет закликає нас зберігати ідентичність своєї мови, дотримуватись правил співжиття, добиватися правди, справедливості для себе та інших. Читаючи цю поезію замислюємося про важливість для кожної людини залишити помітний слід у житті.

Мотив взаємодії людини та природи з'являється у всій поезії. Потрібно звернути увагу на те, що письменник приділяє увагу психології, розкриває внутрішній світ ліричного героя, безпосередньо взаємодією із соціальним середовищем. Особливо це розкрито у філософсько-громадянській ліриці.

Патріотична лірика, подана з посилом любові до рідного краю, посідає вагоме місце в поезії Василя Шкургана. Найкраще відчуття любові до рідної місцини, де народився, розвивався, виростав. Передано найщиріші відчуття, своїй малій батьківщині.

Автор не обходить стороною тему політики та війни, яка турбує нас до сьогодення. Народ у віршах просто дивується всьому, що діється навкруги у світі та вони продовжують жити незважаючи ні на що.

У поетичних творах автор розкриває, насамперед: свій внутрішній стан, життєвий досвід, міркує над життєвими ситуаціями та формує своє бачення про світ, поєднуючи гуцульський колорит та природу. Проаналізувавши поезію Василя Шкургана, можна зазначити, що великий вплив на творчість поета мають родинні перекази, історії на реальних подіях в житті людей, народнопоетична стихія, Біблія, гуцульські обряди та традиції.

Проаналізувавши шкільну програму, зауважили, що автора Василя Шкургана не подано для вивчення. Ми пропонуємо доєднати автора до списку літератури для самостійного вивчення. Ми розробили рекомендовані завдання, які можна використовувати для вивчення життєпису Василя Шкургана та його творчості на уроці позакласного читання та літератури рідного краю. Розробляючи завдання для уроків, ми використовували різноманітні методи та форми навчання для активного і продуктивного проведення уроку з учнями. Завдяки різноманітним методам вчитель з учнями зможе опрацювати максимальний обсяг інформації протягом уроку.

Список використаної літератури:

1. NadvirnaTV. (2014, червень 20). Літературна Світлиця_13 (Василь Шкурган) [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=7UFOcEcEJR&t=18s>
2. Англійські прислів'я та приказки: Збірник.— Перекл. з англ. Р. Доценка; Передм. Н. Жлуктенко.— К.: Дніпро, 1980.— 174 с.
3. Бабак Г. // Тексти Миколи Бажана 1920 – 1930-х рр. : між авангардом та соцреалізмом / Г. Бабак // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.academia.edu/>
4. Батурин С. Інтерв'ю з автором. Сергій Батурин. / С.Батурин // Фабула. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://fabulabook.com/osobystadumka/interv-yu-z-avtorom-sergij-baturyn/>
5. Бібліотека української літератури. Українська література кінця ХХ - початку ХХІ ст. На шляху до нового відродження. 2019.
URL: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2666-ukrajinska-literatura-kintsya-xx-pochatku-xxi-st-na-shlyakhu-do-novogo-vidrozhennya>
6. Білоноженко В.М. Гнатюк І.С. Дятчук В.В. Неровня В.Н. Федоренко Т.О. Словник фразеологізмів української мови / ред. Винник В. О. – К.: Наукова думка, 2003. – 788 с.
7. Василь Шкурган поповнив поетичний князівський гурт. Буковинське Віче.- 2007.- 4 квіт.(№ 24). – С. 1.
8. Виноградов В. В. О теории художественной речи / В. В. Виноградов // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lib2.pushkinskijdom.ru/Media/Default/PDF/Person/Vinogradov-1971.pdf>
9. Висоцький С. О. Київська писемна школа в XI–XII ст. Мовознавство. 1993. № 4. С. 4–7.
10. Всеосвіта. (2020, листопад 24). ПРОмовні витребеньки. Діалекти в літературі [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=EHeCOA78-Ms>

11. Всесвітній словник української мови // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.worldwidedictionary.org/>
12. Герасим'юк В. І берег, і повинь, або дежавю Василя Шкургана// Василь Шкурган. Ади жию. – Чернівці: Букрек, 2011.- С.118-122
- 13.Голдінг В. // Шпиль / В. Голдінг // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://loveread.ec/view_global.php?id=8606
14. Горчак Т. Ю. Словесний образ-символ в американській поезії ХХ століття : когнітивно-семіотичний аспект / Т. Ю. Горчак // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://mydisser.com/en/catalog/view/21880.html>
15. Гуцульські говірки: Короткий словник/ За ред. Я. Закревської. - Львів: Інститут українознавства НАНУ, 1997. - 232 с.
16. Грещук В. Південнозахідні діалекти в українській художній мові. Нарис. Івано- Франківськ: Вид. Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2010. – 309 с.
17. Добош Г. На Прикарпатті готують словник гуцульських діалектизмів. Радіо Свобода. 2012. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/24566593.html>
18. Железняк М. Г., Масенко Л. Т. Діалект // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. Т. 7. URL: <https://esu.com.ua/article-24450>
19. Забужко О. Історія Єресі / О. Забужко // [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
<http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=zabuzhko&page=zabuzhko044>
20. Карачко С. До Чернівців завітав поет Василь Шкурган. Буковинське віче. 2016. № 29. С. 4.
21. Карп'юк В. Василь Шкурган про промовистість гуцульських діалектизмів. Брустури.2011.URL:

https://zaxid.net/vasil_shkurgan_pro_promovistist_gutsulskih_dialektizmiv_n1231505

22. Клочек Григорій Зі студій про літературну освіту. Збірник статей та матеріали / Г. Клочек. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан. 2013. – 192 с.
23. Ковадь І. М., Миронюк І.Ф. Сучасна археологія княжого Галича і Галицької землі. Монографія – Івано- Франківськ: « Нова Зоря», 2015. – 320 с.
24. Костомаров М. І. Слов'янська міфологія / М Костомаров. — К., 1994. — С. 58-88. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/kostomar/kos04.htm>
25. Кухта В. На Закарпатті відбулась церемонія вручення премії «Corona Carpatica» В. Кухта // Українська літературна газета. – 2021. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://litgazeta.com.ua/news/nazakarpattividbulastseremoniianahorodzhenniapremiieucoronacarpatica/?fbclid=IwAR3ukfweSLyUuWhh8FSfC1RpZaCODmThUBiqj2CQoCR91e8lWaJLAalLIQ>
26. Лауреати літературної премії «Князь роси» імені Тараса Мельничука. Буковинський журнал. 2011. № 2. С. 178- 186.
27. Лаюк М. Писати по-іншому. Літературний форум. 2012. URL: <http://litforum.com.ua/index.php?r=18&a=6305>
28. Левченко О. П. Символи у фразеологічних системах української та російської мов : лінгвокультурологічний аспект / О. П. Левченко. - К., 2007. – 465 с.
29. Легенди. Притчі. Афоризми. / Упоряд. О.Я. Загоруйко. – Х.: Торсінг плюс, 2009. – 384 с. Лелик С. Гуцул знає своє. Репортер. 2014. URL: <http://report.if.ua/kultura/Gucul-znaye-svoye/>
30. Лесин В. М., Мацько В. П., Ротач П. П., Зленко Г. Д.. Літературне краєзнавство // Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія [електронна версія] / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН

- України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 17. URL: <https://esu.com.ua/article-55784>
31. Ловейко Т. В. Лінгвістичний аналіз символів в українських магічних текстах у світлі теорії О. О. Потебні / Т. В. Ловейко // [Електронний ресурс].— Режим доступу:
http://ddpufilolvisnyk.com.ua/uploads/arkhivnomerov/2017/NV_2017_8-1/29.pdf
32. Ломацький М. З гір Карпат. Мюнхен: друк. «Логос», 1967 р. – 268 с.
33. Мірошніченко Л.В. Навчальний посібник з курсу "Методика викладання української літератури в середній школі" для студентів-філологів напряму підготовки «Українська мова та література» / Л.В. Мірошніченко. – Дніпропетровськ: Ліра, 2015. – 43 с.
34. Мовчан Р. Літературна освіта в українській загальноосвітній школі: сучасний стан, виклики реальності, реформування / Р. Мовчан. Диво. 2017. №1. С. 1 – 6.
35. Молодика Н. Крилаті біблійні вислови / Н. Молодика // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mytarabas.blogspot.com/2017/09/blog-post_26.html
36. Організація позакласної роботи в сучасному навчальному закладі як інноватика в освітньому просторі: реком. список л-ри/ уклад.: С.Н.Грипич, О.В.Слобода, Л.В.Ковальчук. – Рівне: РДГУ, 2014. – 15с.
37. Пасічник Е.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
38. Пен Україна : Найкращі українські книжки 2019 року за версією ПЕН. 2019. URL: <https://pen.org.ua/najkrashhi-ukrayinski-knyzhky-2019-roku-za-verciyeyu-pen/>
39. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии. О связи некоторых представлений в языке. О купальских огнях и сродных с ними представлениях. О доле и сродных с нею существах. / А. А. Потебня // [

- Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://elib.gnpbu.ru/text/potebnya_о-nekotoryh-simvolah-narodnoy-poezii_1914/go,0;fs,1/
40. Ребро Д. 36 біблійних висловів, що увійшли в українську мову / Д. Ребро // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://c4u.org.ua/36-biblijnykh-vysloviv-iaki-vvijshly-v-ukrainsku-movu/>
41. Рибниця: збірка поезій / І. Стеф'юк. — Житомир : Вид. О. О. Єверноу, 2018. — 160 с.
42. Селезньов В. Антологія помилок та хибних думок / В. Селезньов//[Електронний ресурс] — Режим доступу : https://chtyvo.org.ua/authors/Seleznov_Volodymyr/Antolohiia_pomylok_ta_khybnykh_dumok/
43. Середа В. XXVI Міжнародний гуцульський фестиваль (Вижиця 2019) [Електронний ресурс]: Письм. порт. Пилипа Орлика та Міжнародного фонду ім. Павла Глазового. — 2019. — Режим доступу: <https://pilipyurik.com/maistry-humoru/69-uncategorised/824-u-vyri-podii-narodnoho-sviata-zhyteliv-karpat>
44. Словник української мови: в 11 томах. — Том 2, 1971. — Стор. 100.
45. Сорока П. На високому прюзі життя. Чорноморські новини. Одеська обласна Громадсько- політична газета. Одеса, 2014. № 035-036. URL: <http://chornomorka.com/archive/21506-21507/a-3859.html>
46. Ставицька Л. О. Естетика слова в українській поезії 10 – 30 рр. ХХ ст. / Л. О. Ставицька. — К. : Правда Ярославичів, 2000. — 156 с.
47. Стус В. Палімпсести / В. Стус // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/14938/file.pdf>
48. Сухомлинський В. О Квітка сонця : Притчі, казки, оповідання / В.О. Сухомлинський; Пер. Д. С. Чередниченка. — Х.: ВД «ШКОЛА», 2009. — 240 с.
49. Тарас Шевченко. Зібрання творів: У 6 т. — К., 2003. — Т. 2: Поезія 1847-1861. — С. 101-108.

50. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. – К.: Правда Ярославовичів, 1997. – 448 с.
51. Ткаченко А.О. Іван Драч // Нові імена в програмі з української літератури: Посіб. для вчителя / Упоряд. В.Л. Неділько. – К.: Освіта, 1993.
52. Токмань Г. Українська літературна освіта: з погляду вічності й у контексті сьогодення / Г. Токмань. Диво. 2017. №3. – С. 6.
53. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи.
 URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf>
54. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
55. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях : космогонічні укр. народні погляди та вірування / Георгій Булашев. – Київ: Довіра, 1992. – 414 с.
56. Українські прислів'я, приказки та загадки / Упоряд. Та передм. Н. Сомко. – К.: Національний книжковий проект, 2010. – 176 с.
57. Усі крилаті вислови, прислів'я, приказки, загадки. Укладач Н.В. Курганова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. – 320 с.
58. Франко І. Я. Вибрані твори : у 3-х т. / І. Франко. – Т. 1. – К. : Дніпро, 1973. – 759 с.
59. Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. (Серія "Діалектологічна скриня"). – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2013. – 668 с.
60. Хомич Л. Василь Шкурган: Поезія гуцульської суті. «Версії» 2016р. URL: <http://buknews.com.ua/page/vasyl-shkurhan-poeziia-hutsulskoi-suti.html>

61. Шкрумеляк М. С. Тлумачний словник- довідник гуцульських говірок. Івано-Франківськ. ІФОЦППК. 2016 . - 176с.
62. Шкурган В. Ади жию. – Чернівці: Букрек, 2011. – 136 с
63. Шкурган В. Делінь: екологічні казки. – Косів: Писаний Камінь, 2021. – 72 с.
64. Шкурган В. Діправді. – Київ: Вид. Легенда. 2019. – 56 с.
65. Шкурган В. Кілько того світа: поезії та новели / Передмова Василя Герасим'юка. – Косів, 2008. – 240 с.
66. Яценко Таміла Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія / Таміла Яценко. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 360с.
67. Белова О. В. «Народная Библия». Восточнославянские этиологические легенды / сост., коммент. О. Беловой. – М., 2004.